

Om barnevernarbeiderens møte med familien

Betydningen mellom barnevernarbeiderens personlige og private erfaringer og profesjonell praksis i møte med familien

Masteroppgave i familieterapi og systemisk praksis

Liv Gyro Brokke Homme

MGFAM-H07

28. april 2011

Diakonhjemmets Høgskole

Antall ord: 24851

Sammendrag

Tema i denne masteroppgaven handler om barnevernarbeiderens møte med familien.

Problemstillingen som blir belyst er følgende:

Betydningen mellom barnevernarbeiderens personlige og private erfaringer og profesjonell praksis i møte med familien.

Oppgaven er en kvalitativ studie basert på intervju med fem barnevernarbeidere der alle har sitt arbeid i den kommunale barneverntjenesten. Jeg har benyttet diskursanalyse som metodeverktøy i analysen av intervjuene. Drøftingen er tråder fra teori, empiri, mine fem informanter og meg selv.

Forside: "Lapt", foto Ingunn Trydal, Valle (2010).

Forord

Først og fremst til jeg si tusen takk til mine kollegaer, medarbeidere og informanter som ville dele av sin kunnskap og erfaringer om barnevernarbeiderens møte med familien, med meg. Deres velvilje gjorde feltarbeidet mulig og deres intervjuer danner grunnlaget for min masteroppgave. De viste stor interesse og samarbeidsvilje for det jeg gjorde, og jeg velger å tro det ikke bare var for å være hyggelige og snille, men også fordi de syntes det var inspirerende og ”dette må vi gjøre mere av”, som en av dem sa. Deres bidrag er i så måte en forutsetning for at jeg fikk dette til. Jeg vil også takke for at dere har vært tålmodige med meg i en tid der jeg kanskje ikke alltid var like mye mentalt tilstede.

En stor takk til min veileder Gudrun Brottveit for å ha ledet meg gjennom prosessen til å skrive denne masteroppgaven. Takk for gode og konstruktive tilbakemeldinger.

En spesiell takk til Harald Haugland, lærer ved voksenopplæringen, til Marie Lovise Johnsen, leder for Setesdal Barnevern og rådgiver for flyktninger Guro Nordli Solbakk, alle i Valle kommune, for gjennomlesning, gode samtaler og tilbakemeldinger. Takk til Mona Egeli i Valle kommune for teknisk ekspertise.

Takk til venner og familie som har vist forståelse for mitt ganske så usosiale liv denne tiden. Takk til mamma for dine mange middager og hjemmebakke brød og kaker. Takk til mine fem barn og ektefelle for alt dere gjorde og ikke gjorde.

Sist, men ikke minst, takk til Valle kommune og assisterende rådmann Elise Marie Kringen og min tidligere leder Ingvar Nes for at dere som arbeidsgiver satte pris på å la til rette for kompetanseheving innen barnevernet.

Takk så mye!

Valle, april 2011

Liv Gyro Brøkke Homme

Innhold

1.	Innledning.....	4
1.1	Presentasjon av tema	5
1.2	Bakgrunn for valg av tema	5
1.3	Min forforståelse	6
1.4	Problemstilling	6
1.5	Begrepsdefinisjoner.....	7
1.6	Oppbygging av oppgaven.....	8
2	Undersøkelsens teoretiske forankring	9
2.1	Teoretisk ståsted.....	9
2.2	Språkets betydning	13
2.3	Narrativ terapi	17
2.4	Foucault sitt maktbegrep	18
2.5	Annen forskning.....	18
3	Metode.....	22
3.1	Mine informanter.....	23
3.2	Gjennomføring av undersøkelsen.....	24
	Intervju	24
	Transkribering av intervju.....	26
3.3	Analysemetode	27
	Diskursanalyse	27
	Valg og avgrensning av temaer	32
3.4	Refleksjoner rundt eget undersøkelsesopplegg.....	32
3.5	Etiske betraktninger.....	33
4	Barnevernarbeiderens forståelse av profesjonell praksis	35
4.1	All erfaringen samlet er like viktig	35
4.2	Å kjenne på tårene.....	40
4.3	Selvfølgelig er det personavhengig.....	43
4.4	Du er ikke venn med familien.....	46
4.5	Språk er makt	49
5	Drøfting av resultatene fra analysen.....	50
5.1	Den stilltiende kunnskapen	51
5.2	Følelsesmessig engasjement.....	55
5.3	Personlige og private erfaringer	57
5.4	Den profesjonelle barnevernarbeideren	59
5.5	Språk er makt	64
6	Oppsummering i forhold til oppgavens problemstilling	67
7	Hvordan min forforståelse av barnevernfeltet har endret seg	68
	Litteraturliste	72

1. Innledning

Denne uro

Denne uro e ein vind
som rive i seilet,
- et sting i søvnig sinn.
Denne uro e ein sti
Mot ukjent(e) landskap,
mot alt som kan gå meg forbi.
Så min uro må bli.

Denne uro e ein gnist
som tenne opp bålet
og blir ein brann te sist.
Denne uro e ein del
av liv eg har levd i.
For den som sette alt på spel,
har ein uro i sjel.

Må min uro holda stand
som vind, som bål og brann.
I alt eg har av tilmålt tid:
La min uro forbli.

(Vamp)

1.1 Presentasjon av tema

Tema i denne masteroppgaven vil være barnevernarbeiderens møte med familien. Temaet sees i lys av min egen erfaring med mange års arbeid i det kommunale barnevernet og de erfaringer som jeg tenker har påvirket mitt arbeid her.

1.2 Bakgrunn for valg av tema

Gjennom utdanning i familierapi og systemisk praksis ved Diakonhjemmets Høgskole de siste fire årene, har jeg funnet inspirasjon og gjenklang i sentrale systemorienterte begreper som sirkularitet, kontekst, punkturing og relasjon som samhandling. Bevegelsen bort fra en naturvitenskaplig tradisjon, hvor eksperter behandlet ikke-eksperter, har bidratt til en utvidelse av min forståelse for menneskelige relasjoner.

Det var i mitt arbeid innen barneverntjenesten at jeg fikk interesse for å utdanne meg til familierapeut. Det er flere grunner til at jeg ble interessert i barnevernarbeiderens møte med familien med personlige og private erfaringer og profesjonell praksis som bakteppe. For det første er møte med familier noe jeg arbeider med til daglig innenfor mitt fagfelt i den kommunale barneverntjenesten. Jeg ble også inspirert til å forske på temaet da jeg hadde studiepraksis ved Familiekontoret i Vest-Agder i Kristiansand. Der fikk jeg, sammen med veileder og familierapeut Bodil Leirvik, møte familier i forskjellige livssituasjoner og kriser samt delta i krisegrupper. Tidligere hovedleder i masterstudiet, Per Jensen, var ferdig med sin doktorgrad og temaet var i forhold til sammenhenger mellom privat og personlig erfaring og profesjonell praksis. Han motiverte oss studenter til å forske på dette temaet, noe som vekket min interesse. Jeg ønsket å ta del i et så spennende tema og knytte det opp til barnevernarbeiderens møte med familien.

For det andre ble jeg inspirert under studiet på Diakonhjemmet høgskole som høsten 2004 startet PPU, Personlig – Profesjonell - Utvikling. Et av målene med PPU er at studentene skal se sammenhenger mellom egne erfaringer og egen personlig og profesjonell utøvelse. Det kan åpne opp for prosesser hvor vi blir nysgjerrige på hva som skjer med oss som profesjonelle i terapeutiske relasjoner. I studiet fikk jeg både i grupper, studentpraksis på Familiekontoret i Vest-Agder og veiledning på egen praksis, anledning til å studere egne private og personlige erfaringer i forhold til profesjonell praksis. Det var en nyttig og lærerik undervisning og erfaring som gjorde at jeg opplevde temaet som mer forståelig og interessant.

Jeg har vært interessert i temaet om barnvernarbeiderens møte med familien i lang tid. Jeg er utdannet førskolelærer med spesialpedagogikk og sosionom, og jeg har videreutdanning innen veiledningspedagogikk, flerkulturell forståelse og barnevern og etnisitet. Ut fra min terapeutiske erfaring i feltet har jeg valgt å se på det som en utfordring, både å finne teori, gjøre feltarbeid og å kunne fordype meg i temaet.

1.3 Min forforståelse

Min forforståelse preger mine valg i møter med familier i en barnevernfaglig kontekst. Min forforståelse er bygget på egne livserfaringer og profesjonell erfaring og praksis, og gjør at jeg i møter med familier er opptatt av deres ressurser og løsninger. Jeg har i løpet av de siste ti årene vært opptatt av løsningsfokuset tilnærming¹ i møte med familier og det har preget min praksis innen barnevernfeltet.

Min forståelse for relasjon er at vi er preget av hverandres forforståelse. Det er i møter med hverandre disse forforståelse blir satt på prøve og hvor an søker etter å komme frem til en felles forståelse.

1.4 Problemstilling

Anne Øfsti uttalte under en forelesning på Diakonhjemmet Høgskole at gode forskningsspørsmål begynner ofte med et problem (Øfsti, forelesning 19.01.11). Mitt ble forankret i et ubehag og dette ubehaget hadde sitt utgangspunkt i mine erfaringer fra en barnevernssak i en kommune. Det handlet også om at jeg jobbet med familier og syntes at jeg var en ganske god barnevernarbeider. Jeg var også fornøyd med jobben jeg utførte, men etter hvert begynte jeg å legge merke til at jeg var mindre skråsikker i sakene jeg jobbet med.

---

¹ Pionerene bak den løsningsfokuset tilnæringsmåten er arbeidene til Steve de Shazer (1985, 1988, 1991, 1994) og Inzo Kim Berg (1994) og deres kollegaer. Gjennom hele sin karriere har de Shazer; som har skrevet inngående omløsningsfokuset terapi, vært involvert i Gregory Batesons tidligere arbeider om kommunikasjon (Bateson mfl. 1956; Bateson 1972) og Milton Ericsons tilnærming til psykoterapi (Haley 1973; Zeig og Lankton 1988). Både de Shazer og Berg har hele tiden arbeidet med enkeltpersoner, par og familier om med et vidt spekter av problemer.

På bakgrunn av det jeg har beskrevet her, har denne uroen eller ubehaget ført meg frem til følgende problemstilling:

Betydningen mellom barnevernarbeiderens personlige og private erfaringer og profesjonell praksis i møte med familien.

Delspørsmål:

- På hvilken måte påvirker personlige og private erfaringer i barnevernarbeiderens eget liv møtet med familien?

1.5 Begrepsdefinisjoner

For å tydeliggjøre vil jeg definere følgende begreper:

Profesjonell praksis Ifølge Finstad (Brottveit i Puntervold Bø og Rappana Olsen 2008:188) handler profesjonalitet om evnen til innlevelser og fantasi, mot til å prøve ut nye metoder i det sosialfaglige arbeidet og om å vise nærhet og solidaritet i møte med klienter. En slik tilnærming til profesjonelt arbeid vektlegger først og fremst de indre egenskaper ved klientrelasjonen.

Diskurs Diskurs betyr egentlig samtale. Det brukes i våre dager mer om den språkbruk som en har innen for et bestemt område eller fag, det vil si den måten som en uttrykker en menings- og begrepsammenheng på (Ølgaard 2004:67).

Da dette er en oppgave i familieterapi og systemisk praksis, velger jeg å ta med begrepene kontekst, relasjon og punktuering.

Kontekst Begrepet betyr egentlig ”sammenheng”. Det handler om sammenhenger vi forstår fenomener innenfor. Det er altså en observasjonsramme vi velger, og som vi kaller kontekst. En slik observasjonsramme kan være familien (Jensen 2007:49).

Relasjon Begrepet relasjon representerer overgangen fra å studere individets egenskaper til å forstå fenomener som uttrykk for et samspill mellom mennesker, og mellom mennesket og den situasjonen mennesket befinner seg i (Jensen 2007:49).

Punktivering For å forstå begrepet punktivering, kan det være nyttig å ta utgangspunkt i sirkulære prosesser som et forklaringsbegrep. Å fastholde et punkt i den sirkulære prosessen, kalles å punktuere. Det vil altså si å ”stoppe” prosessen og gi informasjonen et navn, ”han er snill”, ”det er din skyld at”. Når informasjonen har fått et navn eller angir en mening, gjør vi en punktivering. Ethvert begrep vi anvender, eller ethvert navn vi gir et fenomen, er vår tolkning av en situasjon og vår punktivering. Slik legger vi oss til visse punktiveringsvaner og danner mønstre. Disse mønstrene kan hindre forandring (Jensen 2007:60).

Systemisk forståelse og hermeneutikk dreier seg om helhet og sirkularitet.

Det vil si at de ikke finnes noen posisjon utenfor et system. Det går altså ikke an å studere et system uten å studere seg selv (Jensen 2007:73). Barnevernarbeideren eller terapeuten er aldri ”tekniker” eller ”håndverker”, men en levende og interagerende del av en helhet.

Hermeneutikk Begrepet betyr fortolkning, men ble først utviklet som en metode for å fortolke tekst. Fokus er lagt for å fortolke og å skape menings sammenhenger (Jensen 2007:73).

1.6 Oppbygging av oppgaven

Oppgaven er delt inn i 6 kapitler. I dette første kapitlet har jeg presentert tema og problemstilling i undersøkelsen, samt bakgrunn for valg av tema. I kapittel 2 redegjør jeg for undersøkelsens teoretiske forankring ut fra litteratur og annen forskning. I kapittel 3 redegjør jeg for hvilken metode jeg har valgt. Her beskriver jeg fremgangsmåte, gjennomføring av intervjuene og analysemetode. Kapittel 4 omhandler barnevernarbeiderens forforståelse av profesjonell praksis. I kapittel 5 er drøfting av analysen. Her drøftes mine resultater opp mot anvendt teori og empiri. I kapittel 6 oppsummerer jeg hvordan jeg forstår mine informanter i forhold til oppgavens problemstilling. I det siste som er kapittel 7 sier jeg noe om hvordan min forforståelse av barnevernfeltet har endret seg.

2 Undersøkelsens teoretiske forankring

Jeg vil i dette kapitlet presentere utdrag fra teorier som jeg mener er relevant for å kunne belyse min problemstilling. Denne teorien vil bli brukt i drøftingen senere i oppgaven. I og med at jeg har valgt å bruke diskursanalyse som analysemetode har dette også delvis styrt valget med hensyn til teoriutvalg.

Jeg vil først presentere teoretisk ståsted. Teori om språkets betydning og Foucault sitt maktbegrep er valgt på grunn av mitt valg av diskursanalyse som analysemetode. Valg av å ta med teori om narrativ terapi er på fordi man i barnevernet lytter til historier til familier og på den måten har denne tilnærmingen relevans for tema. Jeg tenker at Per Jensen (2008) sin doktoravhandling og hans lignende resultater om tema har overføringsverdi til mitt tema og min problemstilling. Det samme tenker jeg om at Gudrun Brottveit (2006) sin doktoravhandling og at hennes lignende resultater har relevans og overføringsverdi til mitt tema og min problemstilling. Jeg bruker ikke teori fra Brottveit (2006) i dette kapitlet, men tar hennes resultat med i senere kapittel og min drøfting.

2.1 Teoretisk ståsted

Mitt teoretiske utgangspunkt er preget av min fagbakgrunn som pedagog, barnevernarbeider og som familieterapeut. Min utdanning i familieterapi og systemisk praksis har hatt stor betydning for min utvikling som praktiker de siste fire årene.

Med systemisk mener jeg grunnlagstenkning og metoder innenfor familieterapi og systemisk praksis². Dette innebærer alt fra fokus på epistemologi³ via vitenskapssyn til metodikk som er utviklet på bakgrunn av disse overordnede perspektiver. Uttrykket systemisk har et mangetydig innhold og blir brukt på ulik vis innenfor familieterapifeltet og om et stort felt av metoder som har sin rot i systemteori. Når jeg bruker begrepet systemisk praksis mener jeg det kompetente fagpersoner har tilegnet seg gjennom utdanning og kurs innenfor dette feltet. Praksis innebærer for meg både praksis innenfor terapi og annen profesjonell samhandling som benytter kompetansen fra dette feltet, som her i denne oppgaven der betydningen mellom barnevernarbeiderens personlige og private erfaringer og profesjonell praksis i møte med familien, er i fokus.

---

²)Systemteori- teori om samspill mellom deler som kan gjelde alt fra molekyler til store bedrifter. Utviklet blant andre av Bertalanffy og presentert i 1945. Systemteori var en viktig inspirasjonskilde for utvikling av kommunikasjonsteori og familieterapi fra 1950 og framover.

³ Epistemologi –erkjenningsteori – hvordan vet vi det vi vet?

Jeg vil også her gjøre kort rede for min oppfatning av begrepene modernisme, postmodernisme, konstruktivisme og sosialkonstruksjonisme og hvordan et slikt teoretisk ståsted preget av disse perspektivene får innvirkning på faglig praksis og forskning.

Konstruktivisme og sosialkonstruksjonisme⁴ er kjente begreper innenfor familierapi og systemisk praksis. Begge perspektivene hevder at vi konstruerer vår forståelse av verden og det vi opplever, snarere enn at vi finner en objektiv verden. Et konstruktivistisk ståsted i terapi og profesjonell samhandling medfører at flere konstruksjoner kan være mulig og at det ene ikke trenger å være mer riktig. For meg betyr dette i møter med familien at deres konstruksjoner er like gyldige som mine.

Sosialkonstruksjonisme handler i tillegg om hvordan konstruksjonene våre blir skapt og utvikler seg i et fellesskap. Sosiale konstruksjoner skjer i sosiale sammenhenger gjennom kommunikasjon, og dette påvirker våre konstruksjoner. Dette synet vil ha innvirkning på hva en tenker som forsker. Jeg har valgt et sosialkonstruksjonistisk perspektiv i denne oppgaven, men dette er også et valg som for meg gjelder i alle mellommenneskelige relasjoner og profesjonelle samhandlinger. Dette betyr at flere konstruksjoner kan være mulige og at den ene trenger ikke være mer rett, og at det er i møter med andre disse blir skapt. Når jeg bruker sosialkonstruksjonisme videre i oppgaven er det i den betydning jeg har forklart her.

I denne oppgaven betyr det at jeg som forsker blant annet vil være opptatt av informantenes konstruksjoner i møte med dem. Jeg har på bakgrunn av min forforståelse, mitt teoretiske ståsted og mine forskningsspørsmål, valgt en kvalitativ tilnærming.

Modernismen – barnevernarbeideren er ekspert

Størstedelen av det nittende århundre var en del av den perioden som er blitt kalt modernismen. Det var vitenskapen som skulle finne forklaringene og opplyse oss om universets mysterier. Mennesket var ikke å betrakte så forskjellig fra en komplisert maskin og vi var da også langt på vei når det gjaldt å forstå hvordan den virket. Modernismens

---

⁴ Konstruktivisme: Aviser muligheten for å gjengi virkeligheten eller beskrive den slik den er. Ernst von Glaserfeldt (1984) bruker begrepet "radikal konstruktivisme" som blant annet hevder at det er umulig å hevde at en forklaring er sannere enn en annen.

Sosialkonstruksjonisme ; Hvordan våre konstruksjoner blir skapt og utviklet i et sosialt fellesskap. Gergen og Gergen (2005) kritiserer konstruktivistene for at de ikke i tilstrekkelig grad tar på alvor hvordan mening skapes i et sosialt fellesskap.

grunnholdning var at vi må forske for å avsløre hvordan alt sammen virker og fungerer. (Hårtveit og Jensen 2004:174). I modernismen var terapeuten eksperten som behandlet ikke-eksperten.

Språkets oppgave var å oppnå felles sannhet, og et positivistisk tankemønster førte til tro på at man gjennom sansene kunne måle hva som var gyldig sannhet om verden og virkeligheten (Aadland 2005). Når religionen mistet sin makt ble vitenskapen sannhetsforvalter. Terapeuten var vitenskapens representant der eksperten avslørte hva en erfaring betydde, diagnostiserte feilfunksjoner og administrerte tiltak for å få systemet til å virke igjen. Helhet kunne deles opp i mindre deler og disse kunne analyseres (Hårtveit og Jensen 2004). Terapeuten fremstod som en nøytral og objektiv redaktør av klientenes historie, eller som en arkeolog som avdekket de vesentlige realitetene i fortid og nåtid.

Da familierapiens pionerer begynte sin virksomhet omkring 1950, hadde den modernistiske grunnstemning alt begynt å slå sprekker (Hårtveit og Jensen 2004:174). Allerede omkring 1920 begynte enkelte vitenskapsmenn ut fra sine erfaringer å stille åpne spørsmål ved de etablerte sannheter og en av dem var Ludvig von Bertalanffy (Hårtveit og Jensen 2004:49).

Postmodernismen – barnevernarbeideren som en del av systemet

Bertalanffy makte den vitenskapelige verden til større ydmykhet og han mente at et mekanistisk menneskesyn og en positivistisk grunnholdning leder til hovmod og uansvarlighet. I frykt for represalier fra sitt fagmiljø ventet Bertalanffy til 1945 med å presentere sitt resultat av mange års arbeid, en ny ide om naturen og gav det navnet generell systemteori (Hårtveit og Jensen 2004:50). Med systemer mente Bertalanffy enhver enhet som kunne si å opprettholde seg selv ved samspill mellom systemets deler. Hans poeng var at ethvert system var mer enn summen av delene. Systemet lot seg ikke identifisere ved å studere delene, men helheten. Han foreslo et tankemønster som han kalte perspektivisme, en holdning som erkjenner at selv om vi vet at det eksisterer terreng, en virkelighet der ute, kan vi mennesker ikke uttale oss subjektivt om terrenget. Vi er begrenset av våre egne kart.

Bateson bruker begrepene kart og terreng. Kartet er ideene og tankene våre om virkeligheten. Vi kan aldri forholde oss direkte til virkeligheten, bare til vårt eget kart, vår egen forståelse av virkeligheten. Det vil si at når vi tenker på en ting, så har vi ikke tingen inne i hodet. Inne i hodet har vi bare en ide om eller et bilde av tingen, for eksempel navnet på tingen. Det eneste

vi vet om tingen eller fenomenet, er altså de ideene vi har om den. Nærmere virkeligheten kommer vi ikke (Jensen 2007:58).

I stedet for å studere personers egenskaper for å forstå deres atferd, rettes fokus mot kommunikasjonen mellom familiens medlemmer. I forsøket på å skape mening må terapeuten inkludere seg selv. I dette ligger det at menneskelige systemer deltar i et komplekst samspill med alle andre systemer, og påvirker og påvirkes selv av disse. Når barnevernarbeideren har samtale med familien, er også barnevernarbeideren medlem av systemet som vi er interessert i, ikke familien, men det vi kan kalle terapeutsystemet. Bertalanffys introduksjon av begrepet perspektivisme, fikk stor innflytelse på utviklingen av den konstruktivisme som i 1980 til 1990 årene dominerte familierapifeltet (Hårtveit og Jensen 2004:176).

Konstruktivismen - barnevernarbeideren som aktør.

Konstruktivismen er en filosofisk retning med utspring lang fra familierapien selv. Den er i stor grad utviklet på det amerikanske kontinentet. Etter hvert var det mange som fikk øye på nærheten mellom sentrale ideer i denne tenkningen og elementer i europeisk filosofi fra forrige århundre og fremover. Den bygger på de samme ideer som representerte hermeneutikken og fenomenologien og disse er vevet sammen slik at det ikke er mulig å skille dem. Hermeneutikken er opprinnelig knyttet til tolkninger av bibeltekst, og ordet blir ofte oversatt som "tolkningslære". Tolkning av tekst er et sentralt poeng i hermeneutikken og den overlater oss til våre tolkninger av virkeligheten. På samme måte som konstruktivismen tar hermeneutikken utgangspunkt i skillet mellom virkeligheten slik den er i seg selv, og virkeligheten slik den fremstår for meg. Mitt bilde av virkeligheten er min fortolkning og dermed det jeg har å forholde meg til (Hårtveit og Jensen 2004:59-60).

Konstruktivismen angir et skille mellom virkeligheten slik den er i seg selv og slik den fremstår for hvert enkeltmenneske, enten det er klient eller terapeut. En terapeuts observasjoner trenger ikke være familiens særpreget, men sier noe om terapeutens måte å se familien på. Fra å ha fokus på familiens adferd, blir terapeutens forestillinger om familien samt familiemedlemmenes antagelser om hverandre og problemene de kjemper med, satt i sentrum.

Von Foerster introduserte familierapien for det om omtales som annen ordens kybernetikk. Det betyr at det ikke er mulig å stille seg utenfor et system eller ta på seg rollen som

”reparatør” når mennesker har problemer. Det er ikke mulig å få ensidig kontroll over et system og på den måten styre det i en gitt retning. Det betyr at terapeuten aldri kan innta et nøytralt eller objektivt ståsted utenfor det hun studerer. Vi er alle deltakere. Målet er ikke å forandre i en bestemt retning, men å skape rom for endring.

Konstruktivismen har som utgangspunkt at vi alle skaper vår versjon av virkeligheten i møte med våre egne erfaringer. Vi har ingen annen tilgang til virkeligheten enn gjennom våre bilder av den. Slike bilder får vi gjennom våre erfaringer og gjennom å dele disse med hverandre (Hårtveit og Jensen 2004:59).

Sosialkonstruksjonismen – barnevernarbeideren som en samskaper.

Den amerikanske psykologen og filosofen Kenneth Gergen kritiserer konstruktivistene for ikke i tilstrekkelig grad å ta på alvor hvordan mening dannes i et sosialt fellesskap. For å tydeliggjøre hvordan mening skapes når mennesker snakker sammen, anbefaler han derfor begrepet sosialkonstruksjonisme. Det gjør han for å understreke språkets plass i denne prosessen. Det er i språket mening dannes og språk er alltid noe sosialt. Språk er altså mellom mennesker og del av en kultur. Med dette utgangspunktet i terapi samtaler der mening fremstår i selve samtalen. John Shotter(1993, i Hårtveit og Jensen 2004:60-61) fremhever at sosialkonstruksjonisme er den språklige samhandling som knytter individene sammen i et fellesskap, og etablerer både den enkelte selvforståelse og virkelighetsforståelse i en mer utvidet forstand. Innenfor familierapifeltet har sosialkonstruksjonismen spesielt hatt betydning for Harold Goolishians begrep ”den ikke-vitende posisjon”, og Tom Andersens ”reflekterende prosesser”. Det er dermed slik at virkeligheten blir oppfunnet gjennom språket, i motsetning til at språket avdekker virkeligheten. Sannheten blir da noe som oppstår i språket.

2.2 Språkets betydning

Det er gjennom språket vi oppfatter virkeligheten og diskursene er med dette styrende for hvordan vi snakker, hva si snakker om, og ikke minst hva vi ikke snakker om.

Sosialkonstruksjonismen er opptatt av språk og hvordan mening skapes. På den måten er språk betydning for mitt tema som omhandler møtet med barnevernarbeideren og familien.

Det er et vesentlig poeng for Gergen at mening skapes gjennom språket, og at språket er sosialt. Han illustrerer forholdet mellom erfaring, språk og mening ved å diskutere et enkelt

eksempel: ”Du er på fest og får se to av vennene dine, Ross og Laura, som nærmer seg hverandre. Ross strekker ut hånden og berører Lauras hår et kort øyeblikk”. Hvordan kan du forstå det du har sett? Hva betyr din observasjon? Hvilke meninger tillegger du det du har sett? Når du skal velge ord for å gjengi din observasjon, blir dette avgjørende spørsmål å svare på (Hårtveit og Jensen 2004:61).

Gjennom språk kan det derfor dannes ny mening. Terapi går i følge dette ut på at problemer kan oppløses gjennom nye muligheter og nye historier. I det terapeutiske møtet er klienten ekspert på seg selv, sine erfaringer og sitt liv. Terapeuten hjelper mennesker til å få mot, til selvhjelp, til å få overblikk og til ferdigheter til eget liv. Terapeuten skal med andre ord skape et dialogisk rom, med rom for mange forskjellige ideer, meninger og holdninger, og understøtte en dialogisk prosess. Harlene Anderson kaller dette for en filosofisk holdning. Det vil si en måte å være på i forhold til våre medmennesker, hvordan vi forestiller oss dem, taler og handler med dem og reagerer på dem (Anderson 1995, 2004:130). Slik blir hver terapeutisk situasjon en ekte og unik samtale mellom likeverdige personer hvor terapeuten entrer rommet med åpenhet og nysgjerrighet og frihet til å være ”ikke-vitende”. En slik posisjon fjerner kravet om å være eksperter i hvordan klienter skal leve sine liv og i å stille de riktige spørsmål. Våre verdier og forutinntatte meninger, som Anderson (2004) kaller livsfilosofi, påvirker måten som vi plasserer oss selv i forhold til andre mennesker og våre holdninger til dem. Livsfilosofien er en slags metafor for hvordan våre sosiale og personlige egenskaper blir forent og blir en del av det at vi på diskursivt vis konstruerer våre personlige historier som gjør handlinger forståelig og relativt fastlagte når de blir betraktet som sosiale handlinger. Terapeuten blir en inspirasjonskilde til en måte å være på (Anderson 2004:130).

Tom Andersen, professor i sosialpsykiatri satte også på denne tiden fokus på det demokratiske aspektet, på betydningen av å lytte til klientenes ord og viktigheten av at terapeuter studerer sin forhåndsoppfatning i møte med klienter. Som en konsekvens av en sosialkonstruksjonistisk grunnholdning var man opptatt av å bevisstgjøre seg klientenes, og like mye terapeutenes, egen forforståelse, de fordommer alle har i møter med andre mennesker. Andersen startet sammen med sine kollegaer med å åpne terapirommet slik at klientene fikk anledning til å høre terapeutenes diskusjon om situasjonen, og utviklet dette til det som kalles ”det reflekterende team” (Hårtveit og Jensen 2004:185).

Både Goolishian og Anderson stilte spørsmål ved hva slags prosess terapi var og forandret familieterapibegrepet til ”en samarbeidende språklig systemtilnærning til terapi”.

Navneendringen viser utviklingen fra å se familien som den naturlige kontekst for å forstå et problem, via et syn hvor man studerte det såkalte problemskapte systemet, til et syn hvor man i stedet setter språksystemet som oppstår rundt et problem i fokus. I følge Goolishian kan man ikke se terapeuten som en forandringsagent. Man kan ikke forandre andre. Den eneste terapeuten kan forandre er seg selv. Terapi blir å delta i en samtale med dem som er i et problem på en slik måte at man sammen utvikler ny mening og ny virkelighet gjennom dialog (Hårtveit og Jensen 2004:187).

Til hverdags er språk som luften vi puster inn. Vi er avhengig av det, og vi tar det i bruk, intuitivt og virksomt. Vi kommer ikke unna språket. Ingrediensene i terapi er ord og pauser. Det å jobbe med språk i terapi har noen dimensjoner som fordrer refleksjon over hva språk er, til forskjell fra en baker eller snekkers bruk av språk i deres jobb (Øfsti 2010:5).

Språk og utsagn ble tidligere sett på som representasjoner for noe, det var istedenfor noe. Den sveitsiske lingvisten Ferdinand de Saussure (i Jørgensen og Philips (2008) kom med en ny måte å se språket på. Saussure så språket som et selvstendig system med universelle regler, uavhengig av språkbruk og kontekst. Med det mente han at språket og virkelighet var vilkårlig. Språket begynte å konstituere mening, og fikk dermed påvirkningskraft. Når språket ikke lenger var nøytrale representanter for noe gitt og sant, kunne man gjennom å sette søkelys på språket, si noe om samfunnet man levde i. Språket ble da interessant også for samfunnsforskere, og det ble relevant å studere samfunnet gjennom språk og tekst og er forankret i sosialkonstruktivismen. Svært kort fortalt er hovedelementet i denne retningen at virkeligheten får sin mening gjennom de begreper, kategorier og tolkninger mennesket konstruerer, og ikke gjennom en objektiv virkelighet.

Modernismen hadde en naturvitenskapelig tilnærming til språk og anså språket som passivt og nøytralt. Etter hvert ble det modernistiske språksyn kritisert og oppgjøret med forståelsen av språket som nøytralt og passivt kalles den språklige vendingen i samfunnsteoriene. Det har opphav i det postmodernisme, poststrukturalisme⁵ og sosialkonstruksjonisme. Felles for dem

---

⁵ Poststrukturalisme oppstod i Frankrike på 1960-tallet, med tenkere som Michel Foucault, Jacques Derrida, Jean-Francois Lyotard og Roland Barthes som forgrunnsfigurer.

alle er at de utvikler og tar et oppgjør med modernismens idealer om det rasjonelle mennesket, troen på objektivitet og språkets nøytralitet. Den språklige vendingen beforder at språket i seg selv og bruk av språket i seg selv blir interessant å studere. Foucault (1981) og Derrida (2006) har utviklet et kritisk perspektiv knyttet til hvordan mening ikke bare skapes ved hjelp av språket, men hvordan språket brukes aktivt til å konstruere riktige og mindre riktige meninger, sannheter og ideer (Øfsti, 2010:16).

Derrida og Foucault ser på hvordan kunnskap konstrueres kulturelt. Dette får konsekvenser for hvordan vi tenker om språket i bruk, både i det offentlige rom og til hverdags.

Konsekvensen av et slikt språksyn blir at terapi dreier seg om å være ensidig opptatt av hva som foregår inne i hodet og hjertet til folk, til å se på hvordan ulike narrative posisjoner klienter velger og bruker og konstruerer dem på forskjellige måter som helter, ofre, omsorgsfulle osv. (Gergen, 1985; Davis & Harre, 1990; Parker, 1999, Øfsti 2010:17).

Det som kjennetegner poststrukturalismen er at den stiller spørsmål ved strukturalistens påstand om at tegn er fastlåst i relasjon til hverandre. Retningen ser heller ikke betydningen av språket som låst en gang for alle. Poststrukturalisme mener strukturer skapes, reproduserer og endres gjennom språkbruk (Jørgensen og Philips 2008). Vår forståelse er basert på vår egen forståelsesramme, og den kan endres gjennom vår interaksjon med andre mennesker.. Bevissthet rundt språket vil derfor føre til en bevissthet rundt strukturene, og det igjen vil føre til strukturendringer. Sannhet er først og fremst et spørsmål om perspektiv og om definisjonsmakt og i følge Derrida er det ikke mulig å sette ett perspektiv foran som mer interessant enn et annet.

I følge Tom Andersen (2007) er at utelatelse av såkalte negative ord og setninger gir språket mer positivt og nøytralt innhold og dette ”positive” språket ikke kun har innflytelse på

Poststrukturalisme danner grunnlaget for det som senere er blitt kalt postmodernismen. Poststrukturalisme er et forsøk på å kople sammen strukturalismen med andre deler av vår virkelighet. Det er således ikke bare strukturen på arbeidsplassen, i familien eller annet som bestemmer hvordan mennesker opptrer. Også andre sammenhenger i hverdagslivet der vi mennesker samspiller må trekkes inn i analysen. Den sosiale virkelighet er en sosial konstruksjon (i.e. sosial konstruksjon/konstruktivisme).

utviklingen av mer hjelpende beskrivelser og forklaringer. Det kan i like høy grad kan påvirke hele personen som språket retter seg mot. De ord og meninger som en person hører og taler blir, i følge Andersen, en del av personens tilstand. Ord og meninger som ellers lett kan forstås som noe i seg selv, for eksempel om noe som hører til på et stykke papir, kommer med denne nye forståelsen til å høre sammen med hele personens tilstand og kan forstås som en del av personens fysiologiske tilstand. Ubehagelige ord og uttrykk kan ha en ”stressende” virkning på kroppen fordi bestemte instrumenter kan fange opp virkningen som feedback fra kroppen. Kanskje er en del av forklaringen på hva som hjelper dem som møter et fastlåst system, i virkeligheten koplingen til andre som har et språk med mindre negative konnotasjoner? Kanskje er det først og fremst språket med alle dets ord som er essensen i samtalen, som er til hjelp og som derfor er kjernen i prosessen for å hjelpe de fastlåste? (Andersen 2007:96)

Harold Goolishian hadde et innlegg om disse ideene i Galveston, Texas i 1988. Han tenker på Ludwig Wittgenstein og hans kommentarer til språkets rolle og betydning. En hovedtese i Wittgenstein sitt arbeid er at språkets begrensninger gir begrensninger for vår verden. Grensene for det talte språkets struktur, for våre gener og våre historier er bestemmende for våre evner til å forstå og forklare. Vårt alminnelige talespråk stiller det ordforrådet til rådighet som gir vår virkelighet (Andersen 2007:97).

2.3   *Narrativ terapi*

Enhver konstruerer sin egen virkelighet, og i barnevernet lytter man til historier i møte med familier. På den måten har historier og narrativ terapi betydning for mitt tema om barnevernarbeiderens møte med familien.

I sosialkonstruksjonistisk perspektiv er det like viktig å være oppmerksom på de kulturelle og kontekstuelle historiene som de individuelle historiene folk forteller. Michael White (1991) skriver at våre kulturelle historier bestemmer formen på vår individuelle livshistorie. Narrativ terapi handler om å gjenfortelle og gjenleve historier. Disse fortellingene gir livet struktur og vi skaper mening ut av livshistoriene våre gjennom å sette dem inn i egen fortelling om oss selv. Ny mening skapes gjennom den videre fortelling som oppstår i samspillet med andre. Narrativ terapi er en betegnelse for mange terapeutiske retninger som har basis i sosialkonstruksjonistisk grunnlag. Uavhengig av de ulike terapiretningene sin forklaring på hva som virker, kan endring forstås som nyskriving av historier. Dette fordi alle problemer

inngår i en historie. Innen denne rammen av denne historien henter de sin mening, og ingen problemer kan forstås løsrevet fra sin narrative kontekst (Lundby 2003:83).

2.4 Foucault sitt maktbegrep

Da maktaspektet er en viktig dimensjon i forhold til språk, vil jeg kort belyse maktbegrepet ut fra tankegangen til Michel Foucault. Foucault var opptatt av maktutøvelse og forfektet at framfor å sette fokus på individet, så var det viktigere å sette fokus på de underliggende maktstrukturene i samfunnet. Han var ikke så opptatt av hvem som hadde makt, han mente det viktige var å avdekke maktstrukturer og maktrelasjoner. Makt var for Foucault ikke at noen mennesker tvang sin vilje på andre, noe som er sentralt i Webers definisjon av makt. Makten mente han var overalt, fordi den oppstår i enhver relasjon mellom et punkt og et annet. Han så ikke makten som ensidig faretruende og negativ, men også som produktiv og det makten først og fremst produserer, er kunnskap. Når noe har etablert seg i samfunnet som en sannhet, mener Foucault det har sammenheng med at ulike maktstrategier har bidratt til at en form for kunnskap har konstituert seg på bekostning av en annen, og slik blitt en rådende diskurs (Foucault 1971, 1999).

2.5 Annen forskning

Per Jensen (2008) har i sin doktoravhandling gjennomført et kvalitativt forskningsprosjekt med utgangspunkt i historier som forbinder terapeutens personlige og private liv og måten de utøver sin familierapi på i praksis. Jeg tenker at hans doktoravhandling har lignende resultater om tema, og at det har overføringsverdi til min problemstilling. Jensen sin forskningen resulterte i en teori: Resonanskartet.

Per Jensen definerer **resonans** som et begrep som forklarer en relasjon mellom terapeutens personlige ideer og profesjonell praksis, og mellom terapeuten og klienten. Begrepet inneholder forståelsen av parallelle forbindelser som skjer når klienten presenterer historier som minner terapeuten på private og personlige erfaringer. Denne påminnelsen er ikke bare intellektuell, men den er også kroppslig. De to aspektene som blir studert i denne sammenhengen er terapeutenes private, personlige liv og profesjonelle liv (Jensen 2008:187). Det er en systemisk kommunikasjonsteori som danner grunnlaget for analysen. Teorien gir en forståelse av hvordan terapeutenes egne verdier og private og personlige erfaringer skaper en kontekst for deres terapeutiske praksis og hvordan denne konteksten gir mening til praksis. Utgangspunktet er Bateson sin ide om at kontekst er vår mentale eller psykologiske ramme for å forstå vårt liv og vår erfaring (Jensen 2008:195).

Den konteksten som i særlig grad har interessert Jensen, er når resonans mellom terapeutens personlige og private liv og praksis skaper en meningsfylt helhet. Det er her viktig å presisere at Jensen med kontekst mener også det maktforholdet som både terapeut og klient plasserer seg selv i. Jensen ser makt i lys av Foucaults tanker, som relasjonell og derfor som en naturlig del av alle relasjoner. Jensen beskriver terapi som kontekstuell praksis på to nivå:

- Det symmetriske nivå hvor terapeut og klient møtes som likeverdige personer og hvor terapeutens personlige og private historie må regnes med når en skal beskrive og utvikle prosessen.
- Det komplementære nivå hvor en profesjonell møter en klient som har håp om forandring til det bedre i livet gjennom terapien. Forholdet er basert på en forskjell hvor personene har ulike roller og funksjoner.

Relasjonell resonans er resonanskartets hovedbegrep. Det defineres som både resonans som oppstår i en terapeut, og mellom terapeuten og klienten. Et eksempel på relasjonell resonans i terapirommet, er terapeutens indre dialog med seg selv som privatperson og som profesjonell om hva som kan sies til klienten, og hvordan det skal sies. Private og profesjonelle ideer kan for eksempel være representert i denne samtalen eller private og personlige erfaringer.

Gjensidig resonans betegner en terapeutisk relasjon som er basert på gjensidig forståelse. I de terapeutiske møtene vil klientenes historie eller situasjon vekke minner eller følelser hos

terapeuten som gjør at det naturlig skapes en god arbeidsallianse. Denne kan være uttalt eller ikke, og det skjer både i symmetriske og komplementære relasjoner. Gjensidig resonans er ikke enten utfordrende eller støttende, men kan være mer eller mindre begge deler.

Gjensidig støttende resonans er et begrep som beskriver en spesiell del av terapien som har sitt utgangspunkt i terapeutens private og personlige erfaringer som trer i kraft i samhandlingen med klienten. Denne form for resonans virker støttende og meningsfull for terapeuten, og virker inn på terapirelasjonen på en slik måte at den gir retning til terapien. Den er basert på felles erfaring og felles kultur for terapeut og klient.

Gjensidig utfordrende resonans danner en ramme for terapi hvor resonans i forhold til klientenes historie, kultur, bakgrunn, adferd og væremåte utfordrer terapeuten på en slik måte at den virker inn på relasjonen mellom terapeut og klient og gir terapien en ny retning basert på denne utfordrende resonansen (Jensen 2008:201).

Terapeutisk kolonialisering: Kolonialisering er et begrep som brukes for å beskrive forhold mellom U-land og I-land. Språklig kolonialisering som begrep gir forståelse av hvordan språk konstrueres og utøver makt over vår virkelighetsforståelse. Terapeutisk kolonialisering beskriver hvordan en terapeuts personlige kultur, erfaring og moralske verdier influerer på profesjonell praksis på forskjellige måter. Den skaper en kontekst som reduserer muligheten for at det skjer en gjensidig kommunikasjon. Utgangspunktet for denne form for kommunikasjon er terapeutens bruk av makt til å introdusere og definere samtaleemner.

Dermed får ikke klienten rom til å snakke om det de selv ønsker (Jensen 2008:202).

Indirekte terapeutisk kolonialisering skjer når terapeutens private og personlige erfaringer influerer og gir føringer i terapien uten at det er planlagt eller at det ikke blir direkte uttalt.

Både terapeut og klient kan være uvitende om denne formen for maktbruk i relasjonen.

Terapeuten fremmer sine verdier uten å sjekke opp om klientens verdier er de samme slik egen kultur overstyrer klientens kultur (Jensen 2008:2004).

Mitt tema om barnevernarbeiderens møte med familien kan, slik jeg ser det, relateres til Nordstoga sin rapport som omhandler tema som kan være overførbart til mitt eget.

Sigrid Nordstoga (2003) ved Universitetet i Agder, utarbeidet en rapport om

barnevernarbeiderens personlige makt som en del av Makt- og Demokratiutredningen i

Norge, 1998 – 2003. Rapportens tittel ”... Det er så personavhengig” sier at dette er et vanlig

uttrykk når det gis uttrykk for erfaringer med det offentlige hjelpeapparat. Den sier at barnevernarbeider som person og forvalter er den som er nærmest klienten, den som mottar dens budskap og bringer klientens syn videre inn i systemet. Michael Lipsky, i *Street Level Bureaucracy* (1980 i Nordstoga 2003) har fokus på den profesjonelle velferdsarbeider og den friheten og makten som ligger i den direkte samhandlingen med klientene. Videre mener Lipsky at barnevernarbeideren har makt til å tale klientenes interesser videre inn i systemet samt den makten denne har i relasjon til klienten. Forholdet mellom barnevernarbeider og klient er en relasjon mellom to mennesker, samtidig som det er en relasjon mellom en klient og en organisasjon. Hvordan barnevernarbeideren håndterer disse to sidene, er et spørsmål som er av interesse for hvordan dette utspilles når barnevernarbeideren møter klienten ansikt til ansikt. Den dominerende synet på den profesjonelle yrkesutøvelsen har tradisjonelt vært at de personlige sidene ikke skal uttrykkes. Ideen om den verdinøytrale omsorgsarbeider, her barnevernarbeider, har senere blitt problematisert og drøftet (Shulman 1992, Leenderts 1995 i Nordstoga 2003). Særlig 70-tallet var preget av et syn om at å være profesjonell var å ikke vise overfor klientene hvem en var som person og utføre oppgavene så nøytralt som mulig. Det har vist at en slik holdning skaper distanse og usikkerhet omkring hjelperen og kan oppleves som tvangstrøye. Leenderts (1995 i Nordstoga 2003) sier at det kan føre til at den profesjonelle blir verdiblind, og det kan igjen bli et hinder for at klienten ikke får mulighet til å ta opp spørsmål som har med verdier å gjøre. Hun mener at det taler for at den profesjonelle sosialarbeideren, her barnevernarbeideren, skal utøve verdibevisst profesjonalitet. Med det mener hun at den profesjonelle skal tilstrebe en nøytral holdning, men samtidig være seg bevisst de verdier som er tilstede.

Shulman (1992 i Nordstoga 2003:22) viser til at det har vært et skille mellom det profesjonelle selv og det personlige selv. Det profesjonelle skal ha kontroll over følelsene sine, ikke involvere seg for mye i klientene og legge fra seg sitt profesjonelle selv når arbeidsdagen er slutt. Dette har blant annet ført til at uerfarne har opplevd seg som lite profesjonelle når de har latt seg følelsesmessig berøre av klienter de har møtt. Søken etter et slikt profesjonelt ideal har skapt opplevelse av utilstrekkelighet hos sosialarbeidere. Shulman mener at skillet mellom det personlige og profesjonelle selv er et falskt skille, og at den beste sosialarbeideren er den som klarer å integrere begge disse dimensjonene.

3 Metode

Metode er veien til målet. Metode forteller hvordan vi bør gå frem for å skaffe og etterprøve kunnskap.

”En metode er et sett med regler som kan brukes på en mekanisk måte for å realisere en gitt målsetting. Det mekaniske elementet er viktig: en metode skal ikke forutsette vurderinger, kunstneriske eller andre kreative ferdigheter”
(Elster 1980:295 i Kvale og Brinkmann 2009:99).

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for den metodiske tilnærmingen jeg har valgt.

Problemstillingen var retningsgivende for hvilke personer som skulle intervjues og for hvilken metode jeg benyttet for innsamling av data og for hvordan analysen ble utført. Det er valgt kvalitativ metode da jeg ønsket å beskrive betydningen mellom barnevernarbeiderens personlige og private erfaringer og profesjonell praksis i møte med familien. Argumentet for å velge kvalitativ metode er at det kan gi meg dypere forståelse av barnevernarbeiderens personlige og private erfaringer og profesjonell praksis i møte med familien. Mitt ønske var å bruke en metode som tok høyde for at vi ikke kan forstå verden upåvirket av fordommer og forhåndsantagelser (Thagaard 2006).

De kvalitative metodene tar sikte på å fange opp mening, og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle slik det gjøres ved bruk av kvantitativ metode. Det som er felles for kvalitative og kvantitative metoder er at begge søker å bidra til en bedre forståelse av det samfunnet vi lever i, og hvordan enkeltmennesker, grupper og institusjoner handler og samhandler (Dalland 2000). De fleste kvalitative metodene kjennetegnes ved en direkte kontakt mellom forskeren og de som skal studeres. De er virkelighetsbeskrivelser fra utvalgte informanter i barneverntjenesten, om hvordan de forstår betydningen mellom barnevernarbeiderens personlige og private erfaringer og profesjonell praksis i møte med familien, som er fokus i oppgaven. Innenfor kvalitativ forskningsmetode legges stor vekt på å innhente varierte og brede beskrivelser. Disse legges til grunn for tolkninger av ulike tema og fenomener. Å velge en kvalitativ tilnærming innebærer å arbeide med tekst. Analysen handler om ulike måter å kode og fortolke teksten (Kvale og Brinkmann 2009).

Intervjuundersøkelse ble benyttet for å innhente informasjon om hvordan barnevernarbeiderne opplevde betydningen mellom deres personlige og private erfaringer og profesjonell praksis i

møte med familien. Jeg ønsket meg informanter som hadde kvalifikasjoner, erfaring og kunnskap som var relevant for min problemstilling, såkalt strategisk utvalg (Thagaard 2006). Jeg ønsket å intervjuer erfarne barnevernarbeidere som hadde erfaring fra barnevernfeltet og som var interessert i temaet, og som synes det ville være spennende å bidra med sin erfaringer og kunnskaper med meg.

”Kvalitative studier kan være rettet mot et ønske om å få innsikt i sosiale fenomener slik de forstås av de personene som forskeren studerer. Samtalen er et godt utgangspunkt for å få kunnskap om hvordan enkeltpersoner opplever og reflekterer om sin situasjon” (Thagaard 2006:11).

Kvalitative metoder kjennetegnes ved at det er nærhet til informantene og at det er direkte kontakt mellom forsker og informant. Kvalitative forskere arbeider med tekst og det legges stor vekt på å innhente brede beskrivelser som igjen legges til grunn for tolkninger av ulike tema og fenomener. En kvalitativ metode innebærer altså å arbeide med tekst og analysen handler ulike måter å kode og tolke teksten på (Kvale og Brinkmann 2009).

Kvalitativ forskning har ulike tilnærminger, hvor intervjuet er det mest vanlige. Det kvalitative forskningsintervjuet betegnes av at en forsøker å forstå verden sett fra intervjupersonenes side. Å få frem betydningen av folks erfaringer og å avdekke deres opplevelse av verden, forut for vitenskaplige forklaringer, er et mål. Et viktig kvalitativt mål er altså å forstå sosiale fenomener gjennom å beskrive subjektive oppfatninger og betydninger vi tillegger våre erfaringer. I kvalitativ forskning søker man i dybden på materialet, med særlig vekt på tolkninger av meninger om fenomenene og informantenes eget forhold til disse (Kvale og Brinkmann 2009).

3.1 Mine informanter

Informantene ble rekruttert fra den kommunale barneverntjenesten i fire kommuner i Aust-Agder fylke. Først ringte jeg til seks barnevernsarbeidere og fortalte om prosjektet og hvorfor jeg ønsket kontakt med dem. Grunnen til at jeg valgte disse informantene, var at det var det antallet barnevernarbeidere som jobbet innenfor den region jeg ønsket å gjøre undersøkelsen min i. Jeg kjente dem fra før og opplevde at det ville være feil av meg å ikke spørre alle om de var interessert i å delta i mitt prosjekt. De virket positive og deretter sendte jeg ut informasjonsskriv. En annen grunn til at jeg valgte disse informantene, var det praktiske i

forhold til tid og reiseavstand. Jeg ønsket ikke å benytte meg av det kontoret eller kommunen jeg selv er en del av, da jeg så at dette kunne by på utfordringer og begrensninger for informant så vel som for meg som forsker. Etter å ha sendt ut informasjonsskriv (vedlegg nr. 1), trakk den ene seg og jeg endte opp med fem informanter. I ettertid kontaktet den sjette informanten meg og sa det var leit at hun ikke fikk tid til å delta i undersøkelsen.

Avtalene til intervjuene ble gjort via telefon og e-post. Nå hadde jeg fem informanter og nok til å sette i gang. Informantene var tilknyttet den kommunale barneverntjenesten innenfor samme region og alle kjente hverandre fra før. En holdt på med videreutdanning i familierapi og systemisk praksis og en annen med master i barnevern. Alle informantene var utdannet sosionomer eller barnevernpedagoger og hadde lang yrkeserfaring innen barnevern. De var alle opptatt av og hadde erfaringer med møter mellom barnevernarbeider og familier.

Innledningsvis nevnte jeg at jeg ønsket å intervjuer erfarne barnevernarbeidere som kjente til problemstillingen og kunne reflektere og uttale seg på et bredt erfaringsgrunnlag. Informanter som er typiske i forhold til det som skal undersøkes, benevnes strategisk utvalg (Thagaard 2006). Mine informanter er representert ved kvinner. Dette var tilfeldig i så måte at det ikke jobbet menn ved de kontorene som deltok i undersøkelsen.

3.2 Gjennomføring av undersøkelsen

Empirien i undersøkelsen er basert på intervjuer. Spørsmålene ble utarbeidet på bakgrunn av hva jeg i denne oppgaven ønsket å vite mer om, og hva som ble løftet fram som sentral spørsmål i samtaler med min veileder og ut fra problemstillingen. Temaene var fastlagte på forhånd, jeg kunne endret rekkefølgen men gjorde det ikke. På denne måten opplevde jeg å kunne følge informanten, men likevel få informasjon om temaene jeg ønsket og få intervjuet mer som en samtale (Kvale & Brinkmann 2009). Det ble i stor grad stilt åpne spørsmål for å få til en samtale og på denne måten kunne jeg unngå at mine synspunkter ble for fremtredende.

Intervju

I valg av spørsmål til intervjuguiden ønsket jeg at spørsmålene skulle være en ledetråd gjennom samtalen. Jeg ønsket å kunne gi tilbakemelding underveis i form av oppmuntrende tilbakemeldinger som nikk, smil, hmm, kort respons til informanten. Det fordi at relasjon

mellom forsker og informant har betydning for intervjusituasjonen, og det er viktig å fremheve det kvalitative intervjuets tosidige karakter (Thagaard, 2009:91).

Før jeg gikk i gang med å intervju, fikk jeg anledning til å foreta et pilotintervju. Det ble gjennomført i min veiledningsgruppe på Familiekontoret i Vest-Agder i Kristiansand. Jeg opplevde intervjusituasjonen som krevende fordi jeg trengte å se på intervjuguiden for å huske på hva jeg skulle spørre om og jeg var usikker på tidsbruken. Det var en øvelse i å stille oppfølgingsspørsmål og holde fokus omtrent halvannen time. Jeg transkriberte ikke pilotintervjuet, men det var en nyttig læring for meg å være i intervjusituasjonen med fire andre studenter og veileder ved Familiekontoret tilstede. Pilotintervjuet førte til at jeg forandret litt på spørsmålene og gikk gjennom de på nytt med min veileder. Intervjuguiden ble da ferdigstilt med de spørsmålene som ble brukt under intervjuet og feltarbeidet kunne starte (vedlegg nr. 3).

Innsamlingen av materialet foregikk over noen uker våren 2010. Den semistrukturerte intervjuguiden besto av fire hovedbolker, hvorav del en hadde 4 spørsmål, del to hadde 11 spørsmål, del tre hadde 8 spørsmål og siste del hadde 2 spørsmål (vedlegg 3). Disse var retningsgivende innenfor temaet om barnevernarbeiderens møte med familien, med vekt på erfaringer, deres beskrivelser av begrepet personlighet i møtet med barn og familier i barnevernet og den profesjonelle barnevernarbeideren og følelsesmessig engasjement i slike saker. Informasjonsbrev var sendt ut på forhånd (vedlegg nr. 1). Det var for å gi mulighet til forberedelse, forutsigbarhet og rammer innenfor strukturen for intervjuet. Et semistrukturert intervju gir i tillegg til de utvalgte temaene, også muligheter til at intervjueren kan følge opp svarene med utvidede spørsmål.

Prosjektets innhold ble gjentatt og samtykkeerklæring ble underskrevet (vedlegg nr. 2) før vi startet opp intervjuet. Informantene ble også informert om at de kunne trekke seg både før, under og etter intervjuet. Jeg ønsket ikke at informantene skulle føle at de måtte bruke tid til forberedelse til intervjuet da jeg vet at de har tidspress og at den avsatte tiden på inntil to timer til mitt prosjekt ble presset inn i deres hektiske hverdag. Jeg presiserte at den avsatte tiden ikke skulle overskrides, og at det var mitt ansvar å passe på dette.

Etter det første intervjuet, forstod jeg at jeg måtte holde meg stramt til intervjuguiden for å komme igjennom alle spørsmålene på den tiden vi hadde avtalt. Fordi vi kjente hverandre fra

før gjennom barnevernarbeid i regionen, erfarte jeg at vi fort kunne spore av og snakke oss bort om andre ting og at jeg også kunne komme til å påvirke informantene med mine egne tanker rundt spørsmålene. Jeg forsøkte så godt jeg kunne og ha på meg forskerrollen, noe som har likhetstrekk med rollen som barnevernarbeider eller som familieterapeut med aktiv lytting og bekrefting. Informantene snakket og snakket, og de snakket seg ofte videre til neste spørsmål. Det var lagt inn oppfølgingsspørsmål som ”kan du si mer om dette” eller ”kan du gi eksempler på dette”. Intervjuet tok mellom 1 ½ til 2 timer med alle informantene. Vi gikk rett på sak når jeg møtte dem, og hadde ikke noe prating etterpå. En bør være seg bevisst at en alltid har en forforståelse i møte med informanten, og det gjelder både i forberedelse, gjennomføring av intervju og i analyse av materialet (Kvale og Brinkmann 2009).

Transkribering av intervju

Det ble gjort lydopptak av intervjuene som deretter ble transkribert så nøyte som mulig. Dette ble en måte å erindre på nytt hva som ble sagt og tok mye tid. Transkribering kan sees som første del i analyseprosessen. Alle intervjuene er transkribert av meg. Selve språket er i fokus i en diskursanalyse og jeg hadde behov for en detaljert transkripsjon. Jeg skrev ned nøyaktig ord for ord fra opptakene. Det gjorde jeg også for å reflektere underveis og komme nær materialet. Forskere som transkriberer sine egne intervju, lærer mye om sin egen intervjustil. Under transkripsjonen vil man til en viss grad huske og gjøre seg tanker om de sosiale og emosjonelle aspektene ved intervjuet, og på denne måten startet analyseprosessen allerede her. Ingen av mine informanter viste tegn til emosjonelt ubehag under intervjusituasjonen og de snakket på en ubesværet måte og synes å trives i situasjonen. Utsagnene jeg har gjengitt i oppgaven er i størst mulig grad skrevet ned slik de ble sagt, men noe redigering har vært nødvendig, slik at de har fått en form som er mer egnet for en skriftlig fremstilling. Det kommer ikke fram hvem som har kommet med hvilke uttalelser, da hovedpoenget er innholdet og ikke personen bak. Jeg kaller dem for informanter og ikke ved navn.

Når det gjelder mengden som skal transkriberes, og transkripsjonens form, avhenger av materialets natur og formålet med undersøkelsen (Kvale og Brinkmann, 2009:188). Videre er målet transkripsjonen å skape en oversiktlig struktur som er egnet for analyse, slik at intervjupersonens mening lettere kan formidles

Å transkribere og lese en tekst har gitt meg nærhet både til informantene, deres meningsinnhold og til selve intervjusituasjonen. Eksempel var mine ”hmm” som gjorde det

tydelig for meg min posisjon som aktiv lytter under intervjuene. Jeg avbrøt sjelden informanten men hadde mange hmm'er før neste spørsmål eller oppfølgingsspørsmål.

Transkripsjon fra lydopptak til tekst er forbundet med en rekke tekniske og fortolkningsmessige problemstillinger, spesielt angående ordrett talespråkstil versus skriftspråkstil, som det ikke finnes mange standardregler for, men snarere en rekke valg som skal treffes (Kvale og Brinkmann, 2009:189). Videre at det ofte stilles spørsmål om intervjuerens reliabilitet i intervjuforskningen og peker på at selv gode transkripsjoner vil stå overfor dilemmaet knyttet til gyldighet selv om både spørsmål og svar er representert. Når man benytter diskursanalyse, er man interessert i hvordan teksten er produsert da det er språket som er i fokus. Når man leter etter diskurser, kan det oppleves som subjektive utsagn blir brukt for å kritisere, understøtte og legitimere diskursive funn. Etter selve transkriberingen er det vesentlig at det kritiske perspektivet punktueres gjennom teksten og at diskurser er uttrykk for kulturelt meningsnettverk som tas i bruk. Jeg inviterte informantene til å kommentere materialet, men ingen takket ja til dette.

3.3 Analysemetode

Denne oppgaven har et diskursanalytisk perspektiv hvor språk og mening er helt grunnleggende for hvordan en konstruerer mening kollektivt og individuelt. I forrige kapittel var det derfor nyttig å belyse begrepet sosialkonstruksjonisme som er opptatt av hvordan mening skapes når mennesker snakker sammen.

Diskursanalyse

Jeg vil se på hvordan begrepet diskurs og videre diskursanalyse kan forstås. I sosiologisk⁶ leksikon står det: "Ordets opprinnelige betydning viser til samtale, drøfting eller disputt". Den opprinnelige betydningen er blitt utvidet innenfor akademia og viser i tillegg til forholdet mellom sosiale prosesser og språket. Jeg har brukt litteratur av Jørgensen og Phillips (2008), Thagaard (2006) og Langdridge (2006) for å sette meg inn i bruk av diskursanalyse.

Øfsti (2010) sier at diskursanalyse handler om ideologier og ideologiske dilemmaer. Diskursanalyse betyr enkelt sagt en samfunnsvitenskaplig analyse av ulike diskurser (Jørgensen og Philips 2008). Diskursanalyse konstruerer språket og er fundert på en ide om at språket er strukturert i forskjellige mønstre som våre utsagn følger. Målet er å avdekke disse

---

⁶ Sosiologisk leksikon (2008:58).

strukturene og peke på hvordan språket ikke objektivt avspeiler virkeligheten, men spiller en aktiv rolle i forhold til å skape og forandre den.

Diskursanalysen fokuserer på hvordan kunnskap og sannhet skapes gjennom diskurs, og på maktrelasjoner i diskurser. Diskursanalysen ble som nevnt innført av filosofen Michel Foucault og er siden utviklet i mange forskjellige former. Diskursanalyse er ”studiet av hvordan tale og tekst brukes til å utføre handlinger” (Potter, 2003:73, Thagaard 2006). Begrepet diskurs er vanskelig. Diskursbegrepet forutsetter oppfatningen av språk som konstituerende for hvordan vi forstår verden og det sosiale livet, et språksyn som finner det interessant å studere språket i bruk, fordi språket aktiverer i det vi kaller virkeligheten, og ikke bare avspeiler den. Diskurs kan defineres på ulike måter, men en enkel definisjon er

”Diskurs er en bestemt måte å snakke om og forstå verden på” (Jørgensen og Philips 2008:9 i Øfsti 2010:18).

Foucault er nok en av dem som er mest kjent for bruk av diskursbegrepet. Han definerer diskurs som de store fortellingene i verden. Han mener at verden kan bare gripes gjennom diskursene. Tanke, handling og ord er alle på samme nivå, og ingen av dem kommer utenom diskursen (Foucault (1971) 1999). Diskurs omtaler hvordan vi skaper betydning. Potter og Wetherell (1987 i Thagaard 2006:111) definerer diskurs som ”*omfatter alle former for samtaler*” og knytter begrepet diskurs både til samtaler slik de fremkommer blant personer i felten, og til samtaler mellom intervjuer og informant i en intervjusituasjon. Virkeligheten fortelles ikke i kraft av seg selv og hva den betyr eller hvordan den forstås, betydning skapes. Maktdiskurser vil alltid være til stede i vår kunnskap og forme hvordan vi tenker (Jørgensen og Philips 2008). Foucault definerer diskurs på følgende måte:

”Vi vil kalde en gruppe af ytringer for diskurs I det omfang, de udgår fra den same discursive formation (diskursen) består af et begrænset antal ytringer, som man kan definere mulighetsbetingelserne for” (Foucault 1969:153/1972:117 i Jørgensen og Philips 2008:22).

Langdridge (2006) hevder at gjentatte utsagn blir ”sanne” og førende for tiden en lever i. Over tid oppfattes disse som ”sannheter” og ”sunn fornuft”, noe som tas for gitt. De kan være så befestet innenfor en kultur at de er vanskelig å få øye på, og av den grunn ikke utfordres.

Forestillinger, forventninger, normer og fordommer skapes gjennom kultur og historie. Disse danner grunnlag for konstruerte forståelser og meninger, som er førende for praksis. Dette omtales i fagsammenheng som diskurser.

Diskursbegrepet knyttes altså til ulike former for samtale, men brukes på forskjellig vis innenfor ulike fagområder. Begrepet er derfor ikke entydig. I oppgaven min vil jeg ha Thagaards forståelse som et bakteppe, da det jeg ønsker å undersøke omfattes av definisjonen:

”Begrepet diskurs kan knyttes til regler og normer for hvordan personer innenfor en kultur snakker om og forstår bestemte fenomener” (Thagaard 2006:110).

Handlingsmønsteret vårt, både det vi sier med ord og det vi uttrykker med gjennom vårt kroppsspråk, er ikke noe som bare er knytt til det å være mann, kvinne, barnevernarbeider eller ingeniør. Heller ikke bare til vår egen personlighet. Snarere tvert imot er det knyttet til kulturen, konteksten vi er i, og et tanke sett som er styrt av maktfaktorer som religion, tradisjon, politikk og følelser. Alle disse momentene danner grunnlaget for rådende diskurser. Den overordnede tankegang i diskursteorien er, at sosiale fenomener så å si aldri er ferdige eller totale. Betydningen kan aldri endelig fastlåses, og det gir alltid plass til konstante sosiale kamper om definisjoner av et samfunn og identitet, og kamper der utfallet får sosiale konsekvenser (Jørgensen og Philips 2008:34). Med hjelp av diskursbegrepet kan en fra et poststrukturalistisk ståsted se på hvordan identiteter alltid produseres kollektivt og kulturelt gjennom tilgang til spesielle diskurser. Diskursbegrepet favner ikke bare om hva som kan uttrykkes gjennom tale og skrift, men også hvilke handlinger som er tillatt.

I poststrukturelle teorier ser en på diskurs som et sett av normer, regler og verdier for hva som kan sies og gjøres, av hvem det kan sies og gjøres av, og hvor dette kan finne sted.

Poststrukturalistene mener at det er i den konkrete anvendelse av språket at strukturen skapes, reproduseres og forandres. Man kan si at diskurs er en bestemt måte å tale om og forstå verden eller et utsnitt av verden på.

Diskurser er med på å bestemme hva som kan bli sagt (Øfsti 2010). Et hvert samfunn, en hver kultur, produserer diskurser, og samtidig blir det produsert måter å kontrollere og styre diskursene på. Det diskursive syner seg ikke bare i tale, også i skriftlige framstillinger, regler og hvordan medlemmene i kulturen skjønner den virkeligheten de lever i (Foucault 1975,

1994). Hvordan vi oppfatter virkeligheten vil alltid skje gjennom språket, gjennom de ord vi benytter og ikke benytter, og de verdier vi har.

Diskurser er altså vår måte å snakke om og en måte for menneske å forstå eller skjønne verden på, en konstruksjon av hva som oppfattes som rett å gjøre i gitte situasjoner. Diskurser er en slags tankemønstre som gjenfinnes som allmenngyldige i samfunnet, og som vi til hverdags ikke nødvendigvis tar stilling til, eller stillerspørsmålstegn ved. Diskursene har konsekvenser for virkeligheten, fordi diskurser både utformes i tanker, språk og handlinger. En kan tenke seg at vi alle snakker og handler innenfor diskurser, som er en form for regler for hva man kan snakke om, når, hvor og til hvem. Disse reglene kan være ulike innenfor ulike sosiale arenaer, som for blant barnevernarbeidere i møte med familien. Hvilke diskurser de har nettopp i dette møtet ville jeg prøve å få øye på gjennom min analyse. Wittgenstein og Foucault vektla på hver sin måte språkets rolle, gjennom å hevde at språk gjør ting og brukes til å konstruere selv objektene en snakker om (Langdridge 2006). Virkeligheten fortelles ikke i kraft av seg selv, hva den betyr eller hvordan den skal forstås, men betydning skapes. Dette er et felles utgangspunkt for diskursanalyse og det finnes også flere ulike retninger for denne analysen.

I Jørgensen og Philips (2008) presenteres tre ulike tilnærminger til diskursanalyse. Disse er Chantal Mouffes og Ernesto Laclaus diskursteori, kritisk diskursanalyse og diskurspsykologi. Disse tilnærmingene har et felles sosialkonstruksjonistisk utgangspunkt i sitt syn på språk som kommer fra den strukturalistiske og poststrukturalistiske språkteorien.

I denne masteroppgaven vil jeg benytte Foucaultdiansk diskursanalyse og diskurspsykologi. Begge tar utgangspunkt i at vår måte å snakke sammen på er med på å skape og forandre vår sosiale verden, vår identitet og våre sosiale relasjoner. Diskurspsykologi fokuserer på folks konkrete hverdagspraksis, hvordan mennesker bruker språket til å utføre handlinger som for eksempel å rettferdiggjøre, overtale eller unnskyldte. Dette kalles for diskursive praksiser. Hvordan vi mennesker strategisk bruker diskurser for å fremstille oss selv og verden på en bestemt måte, gjerne fordelaktig, i sosial interaksjon og hvilke konsekvenser dette gir for samfunnet. Hensikten er å demonstrere at effekten av visse diskurser er at en gruppes interesser fremmes på bekostning av andres. Diskurspsykologi forsøker i liten grad å identifisere diskursens innhold, relasjonen mellom diskurser og deres sosiale konsekvenser. Den er lite interessert i å studere hvordan visse diskurser som sirkulære i samfunnet henger

sammen. Foucaultdiansk diskursanalyse ser på hvordan diskurser konstruerer den sosiale verden, hvordan diskurser skaper og begrenser de mulighetene mennesker har (Langdridge 2006).

I analysens første del har jeg foretatt en meningskondensering og en meningskategorisering. Meningskondensering er å trekke sammen innholdet i intervjuene til en kortere tekst og mer håndterlige deler, mens meningskategorisering er å sette utsagnene inn i kategorier (Kvale 2007). Jeg delte opp teksten ut fra intervjuguidens struktur og tema for på den måten å få overblikk over hvilke diskurser som kom frem i teksten. Dette gjorde jeg ved å lese de transkriberte intervjuene flere ganger, fikk hjelp av kollegaer til å lese og lete, og brukte mye tid på å identifisere temaene. På hvilken måte snakker informantene mine om barnevernarbeiderens møte med familien og det med betydningen mellom barnevernarbeiderens personlige og private erfaringer og profesjonell praksis i dette møtet. Arbeidet var tidkrevende og jeg fikk hjelp av en kollega til å jobbe med teksten for å danne meg et bilde av sentrale begreper som ble konstruert i teksten (Jørgensen og Philips 2008). Jeg så etter betydningen av barnevernarbeiderens personlige og private erfaringer og profesjonell praksis i møtet mellom barnevernarbeideren og familien. Jeg så etter hvilke språklige virkemidler barnevernarbeiderne brukte når de snakket om i hvilken grad de trodde at ens personlige og private erfaringer og profesjonell praksis påvirket møtet med familien. Det kunne for eksempel være ved bruk av metaforer og språklige virkemidler som ekstreme ord. På denne måten får informantene frem sitt budskap på en effektiv måte (Potter 1999 i Syrstad 2008 i Langdridge 2006).

I min leting etter hvordan informantene brukte ord for å understreke, forsterke eller blåse opp, lette jeg også etter uvanlige eller hyppig brukte ord. Jeg lette etter hvordan informantene brukte de ordene til å produsere mening, beskrive objekter og hendelser og hvilke bilder som aktiverer ordene og hvilke prosesser de beskriver.

Målet med diskursanalysen blir å synliggjøre hvordan vi produserer eller reproducerer ulike meningskonstruksjoner, altså hvordan diskurser virker og blir til. For å kunne oppdage dette må en først oppdage diskursen, men poenget med analysen er ikke selve funnet av diskursen, men hvordan de virker eller hvordan de anvendes.

I min oppgave har jeg fulgt Langdridge sine beskrivelser (Langdridge, 2006:327):

- Hvorfor tror jeg informantene har brukt nettopp disse ordene eller frasene?
- Hvilke tanker skaper disse hos meg?
- Hva ville skjje hvis informantene brukte andre ord eller fraser enn det jeg ser i teksten?
- Hvilke diskurser trekker/er innebygd i disse ordene eller frasene?

”Selvet bruker ikke l engre sproget til at udtrykke sig selv; det er snarere sproget, der taler gennem personen. Det individuelle selv bliver et medium for kulturen og dens sprog” (Kvale 1992:36 i Jørgensen og Philips, 2008:24).

Valg og avgrensning av temaer

Jeg opplevde at det var uendelig mange temaer å velge ut, og jeg måtte velge ut fra hva som var relevant eller ikke. Det var mine kollegaer som var med i utvelgelsesprosessen da det er disse jeg har hatt mest kontakt med gjennom arbeidet med oppgaven. Etter at jeg hadde gjort arbeidet med og trukket sammen innholdet i intervjuene og kategoriserte tema, leste mine kollegaer gjennom det jeg da satt med. Det ble spennende diskusjoner og interessante drøftinger. Diskusjonene førte til at jeg til slutt valgte ut disse temaene som oppgaven bygger videre på.

Følgende tema ble valgt:

- All erfaring samlet er like viktig.
-   kjenne på tårene.
- Selvfølgelig er det personavhengig.
- Du er ikke venn med familien.
- Språk er makt.

3.4 Refleksjoner rundt eget undersøkelsesopplegg

I intervjuguiden hadde jeg relevante spørsmål som gjorde at jeg fikk relevant materiale for min problemstilling. Veileder var svært nøye når jeg utarbeidet intervjuguiden for at jeg skulle få fremskaffe relevante materialet for problemstillingen noe som jeg ser har vært veldig viktig for å belyse mitt tema og problemstilling. Uten grundig arbeid med intervjuguiden hadde jeg ikke kunnet fremskaffet relevant materiale for min oppgave eller det ville vært vanskelig få belyst problemstillingen. Intervjuet fremskaffet på denne måten også relevante

data som igjen kan belyse problemstillingen. Slik sett har intervjuguiden også påvirket oppgavens reliabilitet eller pålitelighet. Jeg hadde gunstige forhold under intervjuene og jeg mener at jeg har et pålitelig materiale. Det var ingen forstyrrelser eller andre ting som gjorde intervjusituasjonen ugunstig.

Jeg har vært åpen for å lete etter andre forståelser enn de som er støttende til mine forforståelser. Dette har jeg ivaretatt gjennom å samarbeide med studenter og i veiledningsgruppen min. Jeg har også hatt kollegaer til å lese for meg, der den ene av dem går på videreutdanning i familieterapi og systemisk praksis ved Diakonhjemmet Høgskole. Dette har vært svært nyttig og utfordrende, og klart utvidende for min forståelse. Under intervjuene stilte jeg åpne spørsmål og sjekket ut informantenes meningsinnhold gjennom å oppfølgingsspørsmål for å forsikre meg om at det jeg hadde oppfattet var samsvarte med det de ønsket å uttrykke. En slik tilnærming omtales som vilkårlig subjektivitet (Kvale og Brinkmann 2009).

3.5 Etiske betraktninger

Før de skrev under på samtykkeerklæringen, ble de gitt alle muligheter til å vurdere fordeler og ulemper med å være med i prosjektet. Det er viktig å være nøye med informantenes konfidensialitet. Enda viktigere følte det for meg da alle de jeg skulle intervjuer var kollegaer og vi kjente hverandre fra før. Lydopptak, transkripsjon av intervjuene og identifiserbart materiale må oppbevares forskriftsmessig og alle identifiserbare data må slettes ved prosjektets avslutning. Det er viktig at jeg gjennom hele arbeidsprosessen med oppgaven er bevisst de etiske sidene ved dette arbeidet.

I analyse av diskurser vil tolkning av tekst representere en dialog mellom budskap og forskerens kunnskaper om kulturelle diskurser (Thagaard 2006). Jeg opplevde at jeg punktuerte, jeg understreket funn i teksten allerede ved transkribering. Punktueringene er da mine, tolket ut fra min forforståelse gjennom litteratur, erfaringer med intervjuene, personlige og faglige erfaringer. Andre forskere ville kunne ha andre tolkninger og punktueringer av samme materialet slik at en kritisk granskning av min egen forforståelse er kanskje min viktigste forberedelse i møte med informantene. Mine erkjennelser som fremkommer gjennom mine tolkninger og analyser er ikke statiske, slik at de kan forstås en gang for alle, men må kun betraktes som et av flere mulige vitenskapelige produkt.

Jeg ønsket å være ydmyk til forskerposisjonen og være klar over faren for å være ”blind”, altså ikke klare å se hva som skjer fordi jeg også er barnevernarbeider, en del av en kollegagruppe, som er uløselig knyttet til gjeldende sannheter og diskurser.

Det ble søkt om godkjenning hos NSD, Personvernombudet for forskning, (vedlegg nr. 4).

4 Barnevernarbeiderens forståelse av profesjonell praksis

I dette kapitlet vil jeg presentere hva mine informanter formidlet om betydningen mellom barnevernarbeiderens personlige og private erfaringer og profesjonell praksis i møte med familien.

I intervjuene ba jeg informantene fortelle og beskrive hvilke tanker og erfaringer de hadde i møte med familier, med fokus på deres personlige og private liv og profesjonell praksis. Etter å ha gjennomført intervjuene, transkribert materialet og lest gjennom flere ganger, trer det fram en sammenheng mellom temaet om barnevernarbeiderens profesjonelle praksis og deres personlige og private erfaringer i møte med familien.

Gjennom arbeidet med å reinskrive mitt materiale, var det noen temaer som utkrystalliserte seg. Informantene var opptatt av sine personlige og private erfaringer og av følelsesmessig engasjement. De var opptatt av den tause, eller stilltiende kunnskapen og sin profesjonelle praksis. Det kom og frem at de var opptatt at den profesjonelle barnevernarbeideren ikke kunne være venn med familien samt språkets betydning i dette møtet. På bakgrunn av dette vil jeg se nærmere på disse temaene:

- All erfaring samlet er like viktig.
- Å kjenne på tårene.
- Selvfølgelig er det personavhengig.
- Du er ikke venn med familien.
- Språk er makt.

4.1 All erfaringen samlet er like viktig

Det innledende spørsmålet til informantene var hvilken kunnskap de mente var viktig i møte med foreldre og barn. Et at temaene som ofte kom opp var den allsidige bakgrunnen de hadde. En informant sier: ”Det henger sammen med alle erfaringer i livet. Vi plukker disse når vi trenger dem, ubevisst eller ikke”.

Dette utsagnet tolker jeg slik at barnevernarbeideren bruker sine erfaringer både **bevisst** og **ubevisst** i møte med familien. Det er erfaringer som er et bakteppe som hun har i sin profesjonelle rolle som barnevernarbeider.

Informanten sier at det at erfaringene brukes ubevisst eller bevisst henger sammen med alle erfaringer i livet. Vi plukker disse når vi trenger dem, ubevisst eller ikke. Det at barnevernarbeideren bruker ordet ubevisst, kan være at hun er bevisst på egne erfaringer i møtet med familien. Jeg tolker det som at barnevernarbeideren er bevisst på egne holdninger og verdier. Hun sier at den profesjonelle barnevernarbeideren forvalter et lovverk og at det er viktig å være bevisst på egne holdninger og verdier i møte med familien. Det å ha en yrkesetisk refleksjon viser at hun er oppmerksom på at personlige og private erfaringer vanligvis ikke blir verdsatt som kunnskap i profesjonell praksis. Sannsynligvis har de derfor heller ingen spesielle retningslinjer å gå etter når de bruker sine erfaringer i praksis.

Informanten sier:

”Jeg hadde en samtale med han, der formålet var å finne ut hvordan han så på situasjonen sin. Det jeg gjorde annerledes den dagen, da jeg følte det gikk veldig bra, det at jeg gikk med han i alle hans avstikkere, det at han fikk snakke om det som var viktig for han, da styrte han mer av samtalen”.

Informanten forteller her om en samtale med en gutt der formålet var å finne ut hvordan han så på sin egen situasjon. I løpet av samtalen opplevde barnevernarbeideren at den ble annerledes var fordi hun gikk med han i alle hans ”avstikkere”. Det at han fikk snakke om det som var viktig for han og at han fikk styre samtalen, opplevde barnevernarbeideren som veldig bra. Gutten fikk snakke om data, mobil, innetider og gav dermed mye informasjon om seg selv til barnevernarbeideren. Her førte gutten samtalen over til noe annet enn hun hadde tenkt eller planlagt, men barnvernarbeideren tillater dette og opplever en intuitiv interesse for samtaleens tema. Når jeg reflekterer over denne samtalen, har jeg en forforståelse om at barnevernarbeideren selv er mor til en gutt på omtrent samme alder. Det at barnevernarbeideren tillater guttens ”avstikkere”, kan være fordi at den faglige konteksten tilsier at gutten og barnevernarbeideren er i både et komplementært og symmetrisk forhold. En informant sier:

”Det er mange ting. Erfaringen er sammensatt. Den grunnleggende erfaringen fra skole og utdannelsen, erfaringen fra yrkeslivet og erfaringen som mor og fostermor. Alle erfaringene samlet er like viktig”.

Det å ha erfaring med barn fra eget privat liv og det å være mor synes å være en erfaring som alle informantene mente var viktig. At informantene ofte velger å bruke ordet **erfaring** istedenfor ordet **kunnskap**, kan tolkes som de setter realkompetanse høyt og verdsetter den på samme nivå som den formelle utdannelsen. Er bakgrunnen at de tenker at det er en diskurs at barnevernarbeiderens levde liv er høyt verdsatt i møte med familien? Eller kan det være at de nedtoner den formelle kunnskapen og diskursen om at kunnskap er makt og et ord de ikke liker å ta i bruk. Informanten sier:

”Jeg tenker at det viktigste er den allsidige bakgrunnen jeg har. Altså den yrkesbakgrunnen jeg har fra før jeg tok utdanning som barnevernpedagog. Jeg er helt overbevist om, du kan jo si det litt sånn, hva skal jeg kalle det, den litt brokete bakgrunnen jeg har i forhold til brukere, eller om jeg hadde gått rett fra skolen til jobb. Det og at jeg er eldst av seks søsken, ja en tar jo med seg det en har”.

Her bruker informanten ordet **brokete** om sin bakgrunn. Det gir meg assosiasjoner om at det er en styrke og kunnskap for barnevernarbeideren å ha opplevd eller hatt et levd liv og livserfaring i møte med familien. Det ser ut til at diskursen om at alle erfaringene samlet, både kunnskapen er har fra utdanning, livserfaring og det å være mor og fostermor er viktig for å møte familien på best mulig måte. Er ordet **kunnskap** så ensbetydende med livserfaring og utdanning? Det informantene sa her, tolker jeg slik at en tar med seg alt det en har i møtet mellom barnevernarbeideren og familien. Er det en rådende diskurs her slik at jo eldre en er, jo klokere er en? Et interessant perspektiv, særlig ut i fra den kjensgjerning at flere av de fem informantene har tatt utdanning i voksen alder. Noen av dem har arbeidet i helt andre yrker som i industrien, hotellbransjen eller vært selvstendig næringsdrivende innen transportyrket før de tok barnevernpedagog eller sosionom utdannelsen. At det hun kaller for brokete bakgrunn kan være utslagsgivende i arbeidet og at det kan gjøre en forskjell. Men hva slags forskjell det gjør blir i denne sammenheng ikke sett ord på. Kan det være slik at vi ofte mangler ord når vi snakker om vårt levde liv knytt til vår profesjon? Den vi er som person, hvordan vi oppfører oss, at alt dette er så selvsagt at det kan være vanskelig og sett ord på? Eller kan det være at vi ikke vil snakke om det, at det er litt tabubelagt?

En informant sier at; vi er oss selv og vi bruker den personlige erfaringen vi har samtidig som vi har tilegnet oss kunnskap gjennom utdannelsen, men også at barnvernarbeideren er formet av sitt eget liv. Dette kan tolkes som barnevernarbeideren ser på sine personlige erfaringer som en kunnskap som det ikke er særlig interesse for i profesjonell praksis. Dette til tross for

at ”alle vet” at slike sammenhenger finnes. Hovedgrunnen til dette kan være den evidensbaserte forskningen og praksis som avviser at terapeutens private og personlige liv har noen interesse når det gjelder å forstå terapeutiske prosesser. Det oppfattes likevel at barnevernarbeiderne vurderer sine erfaringer som mor, fostermor, det å være en del av en stor søskenflokk som en kunnskap som er en ressurs i sitt arbeid med familier. Samtidig er de klar over at relasjonell resonans ikke betyr det samme som lik erfaring med familien og prøver å handle i profesjonell praksis i forhold til det.

Alle erfaringene samlet er viktig og er ord som informantene bruker gjennom samtalen jeg har med dem. Barnevernarbeideren sier at alle erfaringene samlet, både teori og livserfaring, er like viktig. Denne erfaringen som informantene referer til var at det levde livet og livserfaring og informantene sier:

”Jeg tenker på at det viktigste er den allsidige bakgrunnen jeg har og jeg tenker og på at den teoretiske bakgrunnen har vært viktig. Er veldig glad i videreutdanningen. Så det er klart at det har gitt noen forankringspunkter. Jeg hadde ikke bare min erfaringsbakgrunn og kunne gjort denne jobben. Jeg har også jobba med, ja, at alt er med. Det er noe som er spennende, som er viktig, tørre å dele kunnskap og gjøre hverandre gode”.

Her blir kunnskap og det å være profesjonell knyttet til teorier og til en kunnskap denne barnevernarbeideren har fått gjennom utdannelsen. Mens hun tidligere trolig hadde en annen yrkesbakgrunn, er hun nå i stand til å knytte sin praksis opp mot teori. Med denne kunnskapen tenker jeg at hun kjenner seg tryggere og har større bevissthet i sitt daglige arbeid med familier. En informant ga meg et lite innblikk i sin barndom og sier:

”Ja, jeg tenker jo sånn, far var fabrikkarbeider og mor var assistent. Det var et arbeidsmiljø, dette fysiske var viktig. Det var dårlig råd, det var sånn. Ja, det er klart det har påvirket”.

Her bruker informantene ordene det var et arbeidsmiljø. Da tolker jeg det slik at det å vokse opp i et arbeidsmiljø kan være viktig kunnskap å ha med seg. Kan det være diskursen om at familier som er i kontakt med barnevernarbeideren ofte kan ha dårlig økonomi? En tredje informant sier om hva hun mente var viktig kunnskap i møte med familien:

”Erfaringen min som ungdomsarbeider, bruker det i samtaler med ungdom. Selvfølgelig de fagkunnskapene en har med seg fra utdannelsen og det som går på kommunikasjon. Har erfaring fra hotell- og restaurant bransjen”.

Informanten bruker ordet **kommunikasjon**. Når en er god til å kommunisere så kan en få god kontakt med familien. Hvis en ikke er god til å kommunisere, kan jeg da tolke informanten slik at en mangler kunnskap om kommunikasjon? Og så er det erfaringen fra hotell- og restaurantbransjen. Når informanten bruker ordene **hotell- og restaurantbransjen** så gir det meg tanker om at kunnskap om service og det å være hyggelig mot sine gjester kan overføres som en viktig kunnskap i møte med familien. Hun kunne brukt annen erfaringsbakgrunn som viktig i møte med familien og det ville gitt meg assosiasjoner til andre bransjer i næringslivet. Et oppfølgingsspørsmål til informantene var hvilken kunnskaps- og erfaringsbakgrunn de så som spesielt viktig i dette møtet. En informant seier:

”Tror at erfaring med det å stå i konflikter, opplever det av og til, såne erfaringer kan det være nyttig å ta med seg. Og det at jeg har egne barn, erfaringer med dem. Gjelder både når du skjønner mer hva det innebærer å være foreldre enn jeg gjorde før jeg fikk egne barn. Før forstod jeg det mer teoretisk”.

Her oppfatter jeg at informanten tar en posisjon i forhold til det med å stå i konflikter. At informanten velger å bruke ordet **stå** får meg til å tenke på ordet **styrke**. En informant sier:

”Det har nok med livserfaring å gjøre. Jeg tenker at uansett hva jeg møter, er jeg så trygg i meg selv at jeg kan møte det meste. Jeg vet en kan møte alt. Har seks unger sjøl, har stor familie, at sønnen min på femten tok livet sitt, altså den hjelpe jeg fikk, det å gå inn i LEVE”.

Informanten bruker ordet **livserfaring**, det gir meg assosiasjoner til et langt liv og en med masse personlige erfaringer fra det levde livet. Og så kommer ordene **jeg vet jeg kan møte alt** som gir meg tanker om tragiske hendelser. En trenger ikke å ha opplevd vanskelige ting i livet for å bli en god barnevernarbeider. Men det kan og være motstridende diskurs om at en trenger ikke å ha opplevd noe negativt i livet for å være en dyktig barnevernarbeider.

Trygghet er et ord alle informantene bruker gjennom intervjuene med dem. Familien må være trygge på barnevernarbeideren. Trygghet for å møte familien. Trygghet for å møte vanskelige situasjoner. Trygghet i sin profesjonelle rolle. Trygghet for å skape tillit. En informant sier:

”Viktig når det var samtale om vold, fikk tak i en som hun var trygg på”.

4.2 Å kjenne på tårene.

I intervjuene med informantene ba jeg dem også fortelle om det å vise følelsesmessig engasjement og om de vurderte det som en styrke eller svakhet i møte med familien. Et av temaområdene som ofte kom opp var at en har en jobb å gjøre og følelsene må ikke ta overhånd. Dette kan tenkes å ha røtter i diskursen om at følelsene må ikke styre. En informant sier om å vise følelsesmessig engasjement: ”Det er både en styrke og svakhet. Farlig om du ikke er engasjert, men følelsene må ikke styre”.

En annen informant sier:

”Jeg tenker begge deler, både positivt og negativt. Både å vise engasjement og det er balansen som er viktig. At det er balanse i det, at det ikke tar overhånd med dem du sitter sammen med, men det å vise empati, at dette er noe som rører meg som menneske”.

Informanten nevner ordet **empati**. Brottveit (2007 i Puntervold Bø og Rappana Olsen2008:191) sier at empati er problematisk, fordi en aldri fullt ut kan leve seg inn i andres livsverden uten at en selv er en del av denne eller deler av felles erfaringsverden. Empati handler om evnen til å identifisere seg eller sette seg inn i den andre sitt ståsted. En tredje informant sier det samme men på en annen måte:

”Jeg tenker at det kan være riktig og viktig, men det kan og være helt feil. Det er avhengig av settingen og de personene en jobber med. Hvis jeg skal si negativt så er det sinne, frustrasjon, utålmodighet, arroganse, likegyldighet eller usikkerhet knyttet til hva en mener eller ikke mener. Altså å kommunisere usikkerhet er greit, men da må du være tydelig på det. Det må være knyttet til hvordan du vil vurdere det, går på sånne ting. Det kan og være negativt ved å vise for stor innlevelse, eller for stort ønske om å hjelpe, da kan du ta fra foreldrene litt av ansvaret for problemet. Når det gjelder positive følelser, det er jo empati eller innlevelse, humor når det passer. Du kan til en viss grad vise glede eller sorg på vegne av den du snakker med. Det er avhengig av menneskene du treffer og situasjonen, må ikke bli roboter, men jobben skal heller ikke styres av følelsene våre”.

Her bruker informanten ordet **humor**. Det å ha positive følelser, empati og innlevelse og humor når det passer. Informanten konstaterer, slik jeg oppfatter det, at en kan bruke positive følelser som humor og at det er avhengig av situasjonen eller konteksten. Mens humor kan være med på å bygge gode relasjoner, kan det og oppfattes som respektløst i enkelte situasjoner. Det kan være i saker der tema er omsorgsovertagelser eller kriser. Slik jeg

oppfatter det, er det å vise negative følelser slik som sinne og frustrasjon noe en vegrer seg for. Informanten gir uttrykk for at empati og innlevelse er høyt verdsatt i møte med familien. Motdiskursen synes å være at følelser bør kontrolleres. Det synes om informanten mener at følelser ikke bør styre for mye. Jeg forstår derfor informanten dit hen at det med følelsesmessig engasjement bør graderes etter ønske om å hjelpe. Hadde foreldrene blitt fratatt ansvaret for problemet, ville barnevernarbeideren blitt en del av det. Jeg oppfatter at informanten er redd for å bli delaktig i familiens problemer og kontrollerer sine følelser. I et annet utdrag sier en informant om et møte med en far som hadde misbrukt sin sønn seksuelt:

”Hadde samtale med en far som hadde misbrukt sønnen sin. Det som skjedde i den situasjonen da, var at jeg synes så synd på ham. Jeg hadde sett hvor stor skadet gutten var, hadde forventning om hvor vanskelig det var å forholde meg nøytral til far. Det som skjedde i løpet av møtet, var at jeg så en liten tafatt mann, som antagelig hadde gjort mot sinn sønn det hans far hadde gjort mot han. Så på slutten av møtet, klarte jeg ikke å konsentrere meg, var at jeg reagerte på en helt annen måte enn jeg hadde forventet. Da far hadde gått, reagerte jeg med gråt. Men jeg fikk snakke om det i ettertid. At jeg reagerte helt annerledes enn jeg hadde forventet”.

Dette utsagnet tolker jeg til at det er vanskelig å være nøytral i forhold til det informanten opplever som vanskelig å håndtere, rent følelsesmessig. Det ser ut som om den diskursen om å styre følelsene i det profesjonelle rommet er godt forankret i vår bevissthet. Informanten sier videre:

”Et annet eksempel er en sak jeg jobbet med over lang tid, var i overkant følelsesmessig engasjert, også privat, akkurat som den kom under huden på meg. For selv om du klarer å reagere profesjonelt der og da, så gjør det noe med oss”.

Ved gjennomgang av materialet kan det se ut som om diskursen om å komme inn under huden på mennesker også kommer til uttrykk her. Ordene **overkant følelsesmessig engasjert, også privat**, får meg til å tenke på at en tør å være seg selv og være ekte i møte med familien. Jeg får tanker om at informanten synes det er ubehagelig å bli følelsesmessig berørt. En informant sier:

”Jeg har jo vært i en situasjon der fire barn mistet både mor og far. Det ble et indre sinne, men tok det ut i forhold til kollegaer og fikk det normalisert til en vanlig reaksjon”.

Hvis barnevernarbeideren i gitte situasjoner vist sterke følelser, både med tårer og gråt, sier en informant at:

”Det er jo ofte sterke historier man kan få høre. Når du har erfaringer med egne og andres barn som jeg har, så kjenner jeg ofte på de følelsene de andre har som formidler sin historie. Man blir ofte berørt av det og at jeg må si noe om det”.

Informanten sier om det å vise følelsesmessig engasjement:

”Ja, jeg tenker altså på en sak. Det gjør kjempeinntrykk, eller når det er mistanke om misbruk og mishandling og ja, der, ja barn som på en måte, ja blir mishandlet. Samtidig må en klare å se at man skal gjøre en jobb og at følelsene ikke tar overhånd. Man skal gjøre en jobb og at ikke følelsene tar overhånd”.

Det at informanten bruker disse ordene ovenfor gir tanker om diskursen at en er profesjonell når en er på jobb og følelser tar en ut etterpå på briefing eller i veiledning.

Barnevernarbeideren er profesjonell i sitt arbeid med ved å bruke ordene følelser må ikke ta overhånd ligger det en mulighet for å vise følelser. For hvis en ikke hadde vist følelser i svært vanskelige saker, tolker jeg informantene slik at det heller ikke hadde vært naturlig i møte med familien eller et godt møte. Tre av informantene i mitt materiale hadde opplevd ett møte med en eller flere familier som svært følelsesmessige. Ved flere anledninger nevner de eksempler fra slike møter og slik jeg oppfatter dem antyder de dette både direkte og indirekte; ”Jeg har også vært i situasjon der jeg har kjent på tårene og sagt til klienten at dette er sterkt. Uten at man føler seg svak, men det å vise følelser er også en styrke”.

Ved bruk av ord som å kjenne på tårene tolker jeg informantens uttalelse som en omskriving av ordet å gråte. Det å kjenne på tårene tror jeg er mer korrekt enn å si å gråte når det skjer i det profesjonelle rom. Eller at det er ukorrekt å si at jeg gråt og at jeg måtte gå litt bort for å ta meg inn.

En informant bruker ordet følelsesmessigs situasjoner og sier:

”Å nei, jeg kan vel kanskje i følelsesmessige situasjoner, ja i møte med en mor, det var i barnehagen. Da kjente jeg det, om hvem som sitter der, ja jeg blir skikkelig irritert, da bryr jeg meg ikke, men stiller spørsmål”.

Informanten beskriver et møte der hun kjente på følelsene, skikkelig og sint gir assosiasjoner til noe som vekker engasjement, tristhet, hos barnevernarbeideren og mulig noe i hennes

forforståelse og eget møte med egne barn i barnehagen. Jeg får tanker om at informanten har sin egen forforståelse i dette møtet som gjør henne sint. Men som informanten sier: ”Jeg skiller sak og person. Å ha den holdningen om å skille sak og person”. Informanten er her inne på, slik jeg tenker, egne holdninger og verdier. Det at hun må flytte grensene for egne oppfatninger, sannheter, og egne vurderinger. Eller slik denne informanten sier:

”Jeg ble utfordret på det altså på denne moren og hennes familie. Hennes måte å leve på, åpen om alt, sex og sånne ting. Hun utfordret meg, jeg sier jeg er gammeldags. Tenker litt på det, ja, har nok blitt utfordret ja”.

4.3 Selvfølgelig er det personavhengig.

Et av temaene som kom opp var at vi er oss selv og bruker den personlige erfaringen en har samtidig som en har tilegnet seg teoretisk kunnskap. Denne erfaringen kan tenkes å ha røtter i at kjemien må stemme til en viss grad. En informant sier:

”Vi er oss sjøl og vi bruker den personlige erfaringen vi har samtidig som vi har tilegnet oss kunnskap i utdannelsen. Eksempel hvis jeg har en klient som ikke er etnisk norsk, kan jeg si noe om hvordan det er å ha barn i den alderen, men jeg kjenner ikke til deres bakgrunn på samme måte som norske. Vi som saksbehandlere er også formet av våre egne liv”.

Informanten sier videre om personlig væremåte:

”Ja, altså, jeg tenker, med utgangspunkt i meg selv, er opptatt av relasjoner og relasjonsbygging, at det gir bedre samarbeid. Men det er og viktig å få fram at vi er forskjellige. Men har opplevd at andre er mer direkte og vil overføre fasit svar til familien”.

Her bruker informanten ordet *relasjonsbygging*. Slik jeg oppfatter det er informanten opptatt av at det er viktig å bygge relasjoner i møte med familien. En informant sier: ”Ja, ikke godt å si, etter flere år blir en jo tryggere. Kan jo huske tilbake fra før jeg tok utdannelsen. Kan kjenne på usikkerheten”.

Informanten beskriver at hun ble tryggere av å ha utdanning. Ordet *trygg* tolker jeg her slik at det å ha en teoretisk utdanning gir henne et trygt grunnlag for å møte familien. Når informanten bruker ordene *kan kjenne på usikkerheten* tolker jeg det fra før hun tok utdannelsen og den er basis for å være personlig i den profesjonelle rollen som barnevernarbeider.

I løpet av tiden jeg intervjuet, kom det frem historier om hva informantene tenkte om det med sin personlighet i møte med familien. Uttalelser som omhandler hvilke personlige egenskaper de mente var viktigst i møtet med foreldre og barn. En tredje informant sier:

”Det er respekt og romslighet, det er det aller viktigste. Det er noe en ikke kan late som, en må vise at en har det under huden. Også å ha med seg hjertet, noen får du mer inni hjertet. Likevel viktig å skille. Har lyst til å ta de med hjem”.

Det interessante med denne uttalelsen er at den, i mine øyne, speiler det synet at å være profesjonell er en jobb som krever stor innsats og stor bevissthet. Videre tenker jeg at det med å vise respekt og ha med seg hjertet i møte med familien er viktigere enn andre ting. Jeg oppfatter informanten at hun mener det å være profesjonell er å ha personlige egenskaper som et ”varmt” hjerte i møte med familien. Å ta noen med seg hjem er et relativt omgrep som en fra tid til annen kan høres og som kan være en diskurs blant barnevernarbeidere. Det sier noe om at en kjenner følelser for dem og at morsinstinktet våkner mer for noen en møter i sitt arbeid. I dette tilfellet viser informanten at hun får frem en følelse av omsorg eller som en annen informant sier om sitt møte med familien:

”Empati, hva skal jeg si, evnen til å lese mellom linjene. Ikke være redd for å stille vanskelige spørsmål, tåle å ta imot sinne, frustrasjon og skuffelse, uansett om den er berettiga eller uberettiga. Et inderlig ønske om å forstå, å kunne sette grenser, å kunne stoppe en diskusjon som holder på å utarte seg til noe. Å være konkret overfor ungdommene, barna og foreldrene. Humor når det passer, ja, det tror jeg”.

Her blir barnevernarbeiderens personlige egenskaper i møte med familien knytt opp mot humor når det passer eller sinne og frustrasjon. En annen informant sier: ”Altså å ha respekt for den de er, hvis de sier noe. Da tenker jeg ikke å påføre dem mine egne meninger, men ha respekt for den de er”. Barnevernarbeideren forteller om det å ha respekt for familien og reflekterer over det å ikke påføre andre sine meninger. Når de reflekterer over det med respekt som kommer til uttrykk som ”å ha respekt for den de er” og ”ikke påføre dem mine egne meninger”, forteller disse utsagnene både noe om de som bruker dem, samtidig som de er med på å skape diskurser som kan få betydning for praksis. En annen informant sier:

”Jeg tenker på en måte at jeg har aksept for den situasjonen der er i. Jeg har en bredde og aksept for den situasjonen de er i og at jeg har evnen til å lytte til dem og det å kunne være god på å bygge en relasjon”.

Her bruker informanten ordet å lytte. Ordet gir meg tanker om at det å lytte er en av de viktigste egenskapene i møte med familier. Informanten bruker også ordene ”bredde og aksept for den situasjonen de er i”. Det gir meg assosiasjoner om at det er viktig å kunne leve seg inn i andres sin situasjon, å ha empati, for å kunne få til en god relasjon til familien. Har informanten brukt disse ordene fordi hun har sett barnevernarbeidere som ikke har hatt evnen til å lytte og vært empatiske i møte med familier? Og når man ikke har evnen til å lytte tenker jeg at en ikke kan være empatisk, og har da heller ikke aksept for familien. Her snakker informanten også om å ha bredde for situasjonen familien er i. Jeg oppfatter her at informanten tenker at det er flere ting enn å lytte og ha empati, men at det å ha en allsidig kunnskap og bakgrunn er en viktig personlig egenskap når en skal hjelpe andre mennesker. Her kan det være en diskurs at det å vise empati og å lytte er viktigste i møte med familier. Gjennom informantenes mange små fortellinger fikk jeg et lite innblikk i både barnevernarbeiderens fortid, dagens situasjon og hvordan de reflekterer over det de gjør. En informant sier:

”I forhold til mine egne erfaringer, så tror jeg at fordi jeg hadde en far som var skipper på en båt, jeg måtte bo hos min tante og far kunne ikke ha to barn på båten. Ja at jeg var skilsmissebarn med en fraværende far og en mor som omsorgsperson. Jobbmessig har jeg lært mye på institusjonene jeg har jobba på, aldri vært redd for å gå i krangel, aldri vært redd for ungdommene. Det med de stilleste jentene og de mest rebelske. Jeg har møtt meg selv i døren og jet tenker at det handler mye om hvordan du kan gjøre annerledes”.

Med denne uttalelsen forstår jeg det slik at barnevernarbeideren har med seg en personlig erfaring om det å være skilsmissebarn fra egen oppvekst inn i sin profesjonelle rolle. Er det slik at det å ha egen erfaring med å være skilsmissebarn gjør en klokere i forhold til å jobbe med ungdommer som har opplevd det samme? Et interessant perspektiv, særlig ut fra mine erfaringer om at barnvernarbeidere ofte arbeider med familier med har vært gjennom et samlivsbrudd. Videre ser jeg at denne barnevernarbeideren er bevisst sin bakgrunn som skilsmissebarn og gjør seg refleksjoner om det i forhold sitt arbeid i voksen alder.

En annen informant ga meg et lite innblikk i det med sin hjemmesituasjon og sier:

”Jo, ja, det har alltid noe å si. Fordi jeg har egne barn, har ikke alltid gjort det rett selv. Ho var jentunge da jeg kom hjem, var trøtt, sliten, så forstod jeg da hun sa: Tusen takk for at du svarte meg så hyggelig da. Viktig å se, at en ikke takler alt, ja ikke er den

perfekte. All erfaringen en har med seg gjennom en helt yrkesliv, ja klart en tar med seg på godt og vondt”.

Denne uttalelsen forteller, slik jeg ser det, at om den profesjonelle barnevernarbeider med barn hjemme. Barnevernarbeideren vet hvor viktig et redskap stemmen og språket er, makter kanskje ikke alltid å trekke denne profesjonaliteten med seg hjem etter en utfordrende dag der hun har jobbet med familier med mulig lignende problematikk. Informanten bruker ordet **perfekte**, som hun spiller en rolle overfor eget barn når det gjelder utfordringer på hjemmebane. Jeg er sletts ikke sikker på om det er perfekt hun ønsker å være, kanskje det handler om en personlig og profesjonell kunnskap som er internalisert i henne. Uttalelsen forteller meg også noe om forventinger, som ikke minst barnvernarbeiderne selv har, om hvordan profesjonelle barnevernarbeidere i tillegg til arbeidet skal mestre det å være ”god” mor for egne barn.

4.4 Du er ikke venn med familien.

Her vil jeg ta for meg det som jeg spurte informantene om i slutten av intervjuet, under vurderingsspørsmål, om hva de forstod med den profesjonelle barnevernarbeideren.

”Den profesjonelle barnevernarbeideren handler ut fra fagkunnskap og ser seg selv som redskap. Han tar ikke ting personlige ting i jobben. Den profesjonelle forvalter et lovverk, den profesjonelle har fokus på barnas behov og barnas beste, uansett. I tillegg er det knytta kvalitetskrav, finner ikke helt ordet, men holdninger og verdier som for eksempel respekt. Det går på måten å kommunisere på og krav om skriftelighet og etterrettelighet, skrive det ned og riktig. At vi er tydelige på det vi vurderer og ser”.

En informant sier: ”Det viktigste å ha i bakhodet, at vi er mennesker og vi treffer mennesker på godt og vondt, med våre styrker og svakheter”. En annen informant sier:

”Jeg tenker at den profesjonelle barnevernarbeideren er en som har fått grunnleggende kunnskap, plattformen, men at vi gjør ting på forskjellige måter. Man kan være profesjonell på mange måter. Men at vi har en ramme å forholde oss til, at vi har lovverk, retningslinjer fra arbeidsgiver og at vi er forskjellige og har forskjellige metoder der alle er like profesjonelle men ikke bruker alt. Man at man oppdaterer seg og ikke stivner i et system”.

I det første sitatet bruker informanten ord som **at vi er mennesker**. Dette kan være fordi informanten opplever det som en selvfølge at den profesjonelle barnevernarbeideren er en integrert del av seg selv. Det kan være at informanten er seg bevisst at mennesker har mange sider og har reflektert over at det kan være gode og dårlige sider vi viser fram i møte med

andre. Den andre informanten sitt utsagn gir meg tanker om at kunnskap er basis. Begge de nevnte uttalelsene gir meg tanker om barnevernarbeideren som er opptatt av kunnskap og kompetanse i sin profesjon. En annen assosiasjon jeg får er at kunnskap er makt. Det tredje utsagnet der informanten bruker ordet **plattform** gir meg tanker om at kunnskap er noe helt grunnleggende, tungtveiende i det å være en profesjonell barnevernarbeider. Informanten posisjonerer seg i rollen som profesjonell. Jeg får da også tanker om den profesjonelle har makt i sin stilling. Min tidligere leder sa at barnevernarbeideren har den største makten i hele kommunen fordi de kan foreta inngrep i det private livet til folk.

Slik jeg ser det er det en rådende diskurs i barnevernet at barnevernarbeideren er profesjonell og at ens private og personlige liv ikke har stor plass i det profesjonelle. En informant sier: ”Vi jobber tross alt med sårbare mennesker. Vi har mye makt. Etikk, moral og makten, at vi er obs på den”.

Barnevernarbeiderne gir uttrykk for at det er viktig for dem å være seg bevisst når det gjelder etikk, moral og respekt. En av dem sier at; vi jobber tross alt med sårbare mennesker. Jeg oppfatter at barnevernarbeiderne har valgt yrker for å være en hjelper for andre mennesker. De er bevisst på at det å vise følelser i vanskelige situasjoner kan, som en informant sa; det er både en styrke og svakhet å vise følelser.

Barnevernarbeideren er en ansvarlig profesjonell i forhold til å arbeide med familien. Innenfor visse rammer er barnevernarbeideren disiplinert samtidig som hun skal møte familier i både kriser og vanskelige saker. For nettopp at barnevernarbeideren er profesjonell og skal holde egne følelser og privat liv tilbake, slik jeg ser det, er en rådende diskurs i barnevernet.

En informant sier om dette møtet som hun opplevde som ”den gode samtalen” som var en samtale mellom barnevernarbeideren og mor:

”Jeg opplevde å ha en god samtale med mora da jeg sa at jeg ville sende saken til fylkesnemnden. Det jeg gjorde da, som jeg tror var utslagsgivende, var at jeg var veldig forutsigbar og tydelig, samtidig som jeg ga plass til hennes reaksjoner uten at de fikk ta overhånd”.

At informanten bruker ordene **forutsigbar og tydelig**, tenker jeg er fordi det er erfaringer hun har gjort seg i sitt arbeid i møte med familien. Hvis barnevernarbeidere er forutsigbare og tydelige vil de ha større mulighet til å lykkes og få til den gode samtalen i dette møtet.

Informanten bruker ordet **dialog**. Diskursen om at dialogen er viktig i møte mellom barnevernarbeider og familien, møter dette med at det er vanskelig å få kontakt med familien og personene der. En av informantene sier det om møte med familier: ”*Har opplevd hele pakka*”. Denne uttalelsen finner en ikke i teoretiske bøker. Det er noe en bare sier. Det er en del av å ha opplevd ulike møter med familier, både de som har vært gode og mindre gode. Jeg kan ane at noen diskursive praksiser har forrang og vært dominerende fremfor andre. Barnevernarbeideren har etablert og reetablert seg og sin forforståelse på nytt i møte med familien. En informant sier det slik:

”Ja, jeg husker fra en av mine tidligere arbeidsplasser, på en kollega sin væremåte, en bedreviter, direkte kritikk til en mor, det ble fryktelig vanskelig å komme inn og få til et hjelpetiltak. Du må svelge litt kameler når vi skal ha hjelpetiltak. Må tenke, gi mor anerkjennelse for å få ting til og svelge noen kameler. Kan si unnskyld. Har opplevd hele pakka.”

Det å ha opplevd **hele pakka**, våger jeg å si at de fleste barnevernarbeidere vet hva innebærer og som en informant sier:

”Det er jo viktig, for det første at jeg har lang erfaring fra arbeidslivet. Fordi jeg har møtt mange forskjellige kollegaer som har gitt meg erfaring i forhold til menneskekunnskap”.

En av informantene sier; kjemien med dem du jobber med må stemme til en viss grad. Ikke noe utenomsmakk, bare så enkelt at kjemien må stemme til en viss grad. Gjennom å jobbe med rådende diskurser og sannheter, kan en bli bevisst at de finnes, utfordre dem, og med det kan profesjonalitetsforståelsen utvikles Hvis en og snakker om å finne ord og begrep for å snakke sammen om subjekt, posisjonering, vil det slik jeg ser det, være med på å øke kvaliteten i møtet mellom barnevernarbeideren og familien. En informant sier: ”Der vi over tid bygget opp en god relasjon til hverandre, jeg er en trygghet for henne. Det gjør samtalen god fordi at vi er trygge”.

I løpet av møter mellom barnevernarbeider og familien vil en trolig finne mange flere slike ord som **trygge**. Ikke alt en gjør er like reflektert, men det å bygge relasjoner er blitt en vane, men del av seg selv. En informant sier at det å bygge opp relasjoner til hverandre, gir henne trygghet. Jeg tenker og at hennes personlige erfaringer i det levde livet har gitt erfaring som gir trygghet i praksis, **erfaring gir trygghet**. Denne tryggheten bringer barnevernarbeideren

med seg inn i møtet med familien slik at når hun erfarer resonans med familiens historie så vil tryggheten danne en ramme for samhandlingen og gi retning i samtalen. Dette kan beskrives som gjensidig støttende resonans som baserer seg på terapeutens og klientens felles erfaring og kultur (Jensen 2008:200).

4.5 Språk er makt

Jeg velger å løfte frem dette sitatet om språk. Informanten sier:

”Jeg er nok snill og romslig av natur og ser etter muligheter. Jeg er nok ikke konfliktsky og heller ikke konfliktskapende men har stor kapasitet og får til det meste. Det negative er at jeg sier ja ofte, men det ordner seg. Jeg har sterk psyke og det hjelper meg. Ja, jeg tenker jo på dette med språket, et språk som folk forstår. Litt frustrasjon med fremmedord og hvis du bruker mye faguttrykk. Det er viktig når du jobber med foreldre og barn, men jeg tenker, ja at det er avgjørende at folk forstår hva en snakker om. En må være ydmyk slik at folk forstår”.

Det å være ydmyk tolker jeg at er viktig for barnevernarbeiderne i sin profesjonelle praksis. Bateson sier; at den intuitive konteksten en rammer fenomener inn i, er ikke alltid fruktbar eller brukbar. Dette er fordi mange av våre tillærte fordommer og begrensende ideer om oss selv, andre og verden, ligger der (Ulleberg 2005:53). Derfor er det viktig å være oppmerksom på hvordan man punktuerer i samtaler og være oppmerksom på at egne og familiens erfaringer ikke trenger å være lik selv om de gir relasjonell resonans. Her blir også ordet **språk** trukket frem og at det er viktig å bruke et språk som folk forstår. Når det gjelder bruk av språket sier en annen informant: ”Det hender man møter personer som på en måte ikke ønsker en dialog, som det er vanskelig å få kontakt med”.

5 Drøfting av resultatene fra analysen

Alle fem informantene har lang erfaring innen barnevern, noen også fra en tid hvor modernismen var grunnholdningen. Et positivistisk tankemønster tilsa at det var et sterkt skille mellom fagperson og privatperson. Det vil med andre ord si at dette er barnevernarbeidere som gjennom paradigmeskifter i barnevernfaglig sammenheng har erfart forandringer i forståelsen av sin rolle som barnvernarbeideren som ekspert til å være en del av systemet. Jeg tenker at barnevernarbeiderne snakker ut fra lang profesjonell erfaring når de hevder at; all erfaring samlet er like viktig. Dette samsvarer med Jensens (2008) oppdagelser da han undersøkte hvordan terapeutens private og personlige kontekst gav mening til terapeutisk praksis. Mine informanter uttalte; dette bør vi gjøre mer av, og tenkte trolig at det var en selvfølge at alle visste og at det var forsket på mange ganger. Derfor tenker jeg at alle vet at det er en sammenhenger og at det er så selvfølgelig at det er nesten ikke til å snakke om.

Utgangspunktet for undersøkelsen er; om barnevernarbeiderens møte med familien. Jeg var nysgjerrig på betydningen mellom barnevernarbeiderens personlige og private erfaringer og profesjonelle praksis i dette møtet.

Alle informantene som har deltatt i min forskning, viste i løpet av feltarbeidet og i intervjuene med dem at de var opptatt av profesjonalitet i sin rolle som barnevernarbeider. Det er en kjensgjerning, slik jeg oppfatter det, at barnevernarbeidere har en særlig bevisst holdning til sin egen profesjonalitet. Jeg lurer på om dette kan ha med hvem de er som person, deres verdier, holdninger, menneskesyn og kan hende også måten de uttrykker seg på.

Jeg vil her trekke noen tråder fra barnevernarbeidernes forståelse av profesjonell praksis i møte med familien og drøfte dette til den valgte teorien og empirien i dialog med informantene og min stemme. Dette er en oppgave der jeg vil drøfte eller se på erfaringer fra praktisk, ikke teoretisk, barnevernarbeid. Derfor går jeg ikke så mye inn på teori. Det skal bare være et bakteppe.

De fem informantene jeg valgte å intervjuer arbeidet alle i fire kommuner i Aust-Agder. Kommunene har fra ca 900 til 3.500 innbyggere. Fra januar 2011 har tre av fem kommuner i regionen, gått inn i et interkommunalt barnevernsamarbeid. Tre av informantene, inkludert meg selv, har i dag arbeid der. Alle informantene er kvinner, er etnisk norske og er i alderen

36 til 60 år. Fire informanter har tatt utdanning innen barnevern i Norge og den femte i Danmark, om enn under forskjellige tiår. Jeg var leder av barnevernet i den ene av kommunene da jeg tok til på masteroppgaven, men er i dag ansatt ved det nye kontoret. En av informantene er i dag barnevernleder og to andre er mine kolleger i dette nyoppretta interkommunale barnevernsamarbeidet. Temaet mitt om barnevernarbeiderens møte med familien ble anerkjent som viktig av mine informanter, og en av dem sa det slik: ”Dette må vi gjøre mer av”.

Å tre inn i forskerrollen og samtidig legge vekk kollegarollen var en utfordring, men samtidig en viktig forutsetning for god kommunikasjon mellom informant og meg som forsker. Det var en utfordring fordi vi hadde til dels private og personlige relasjoner til hverandre samt at vi har hatt profesjonelt samarbeid på tvers av kommunegrensene over flere år.

5.1 Den stilltiende kunnskapen

I doktoravhandlingen til Brottveit (2006) omtaler hun begrepet den stilltiende kunnskapen⁷. En vanlig fellesbetegnelse på denne type kunnskap er ”taus kunnskap”. Brottveit velger å anvende begrepet stilltiende kunnskap da hun oppfatter dette som et mindre fundamentalistisk begrep.

Barnevernarbeiderne uttaler at det er sammenheng og betydning mellom deres personlige og private erfaringer og profesjonell praksis i møte med familien. Barnevernarbeidernes erfaringer gjennom det å være mor, fostermor og være en del av sin egen familie, har påvirket deres personlige historie. Disse erfaringene, eller stilltiende kunnskapen, følger barnevernarbeideren i profesjonell praksis og beskrives som ubevisste erfaringer, som et bakteppe de har og erfaringer de bruker.

Ordene ubevisst eller bevisst har blitt en del av dagligtalen vår. Den amerikanske psykiateren og psykologen Ericson (i Lundby 2003:31) så på det ubevisste som et skattkammer, fylt av potensielle muligheter til lindring, helbredelse og muligheter for ny selvforståelse. I stedet for å fokusere på konflikter og problematiske aspekter som Freud (i Lundby 2003:32-33) gjør, fokuserer Ericson på ubevisste ressurser og potensialer som en viktig kilde når det gjelder

---

⁷ Ingen kunnskap er taus i ordets egentlige betydning, dersom den lar seg observere og/eller artikulere i en eller annen form, gjennom øvelse i praksis, for eksempel i form av kroppslige ferdigheter og/eller verbalspråklignende uttrykk. I en barnevernfaglig sammenheng peker den tilbake på innlærte teknikker/strategier i det kliniske arbeidet (Brottveit 2006:41).

problemløsning og terapeutisk lindring. Dette er et bilde av det ubevisste som ligger nær opp til den metafor sosionom og familierapeut Lundby bruker når han sammenligner våre historier om oss selv med et rampelys på en scene; det som til enhver tid er innenfor lyssirkelen oppfatter vi klart og tydelig, alt som er utenfor blir uklart, vagt eller helt umulig for oss å oppfatte. De delene av scenen som er utenfor lyssirkelen er ikke mindre virkelige enn de som er innenfor; de er bare mindre opplyste. Forståelsen av bevissthet og ubevissthet er uttrykk for indre tilstander som kan fortolkes. Fortolkningene uttrykker en forståelse for handlinger som kommer fra selvets indre kjerne, fra identiteten (White 2008:215).

I et sosialkonstruksjonistisk perspektiv blir det problematisk å se det som er utenfor lyssirkelen som det ubevisste fordi det antyder at noe ligger lagret som ikke huskes. Harlene Anderson (2003) mener at det ubevisste ikke eksisterer som noe som ligger ferdig utformet og venter på å bli beskrevet. Det er heller noe usagt og tar form når vi snakker med hverandre. Den narrative metaforen sier at historien om våre liv bygger på all læring og erfaring gjennom livet, hvor det meste er glemt eller usagt, men likevel virksomt gjennom opplevelser og fortellingene om våre liv (Lundby 2003:32). Her blir identitet forankret i en intensjonell forståelse, og er det samme som de fortellingene jeg forteller meg selv om hvem jeg er (White 2008:118).

En barnevernarbeider forteller at livserfaring gjør at hun er trygg i seg selv og i møte med andre. Hennes sønn på femten år tok sitt eget liv og sier at hun vet at hun kan møte alt. Det at barnevernarbeideren er seg bevisst denne personlige og private erfaringen, kan være en viktig prosess for å bli bevisst på egne holdninger og verdier i møte med familier som kan være i vanskelige livssituasjoner. Dette tolker jeg at hun er oppmerksom på at privat og personlig erfaring vanligvis ikke blir verdsatt som kunnskap i profesjonell praksis. Sannsynligvis har barnevernarbeiderne ingen spesielle retningslinjer å gå etter når de bruker sine personlige og private erfaringer i praksis.

Det sammerfatter med Jensen (2008) sin doktoravhandling om hvilken rolle familierapeuters private og personlige livserfaringer spilte i deres kliniske praksis. Jensen oppdaget at dette temaet ikke var undersøkt i noen særlig grad verken i psykoterapiforskningen eller i familierapiforskningen. Så langt har han ikke funnet noen som har prøvd å forstå slike sammenhenger. Jensen understreker at hovedgrunnen kan være

den evidensbaserte forskningen og den evidensbaserte praksis som avviser at terapeutens private og personlige liv har noen interesse når det gjelder å forstå den terapeutiske prosess.

Barnevernarbeiderne synes å være seg bevisst på at det er en sammenheng mellom at personlige erfaringer påvirker profesjonell praksis. De mener også at familien skal være i sentrum og er opptatt av relasjonsbygging for å få til et bedre samarbeid. Analysen viser at de også er klar over at egne erfaringer og familiens erfaringer ikke trenger være lik selv om de gir relasjonell resonans. Hva skjer når barnevernarbeideren møter familien? Når barnevernarbeideren har avtalt møte med familien forteller det meg at det er med bakgrunn i et problem og at barnevernarbeideren forsøker å forstå hva familien har behov for av hjelp. Barnevernarbeideren posisjonerer seg med sin væremåte. Følgende uttalelse streker under at denne, det jeg velger å kalle en diskursiv praksis, er bevisst, språkliggjort:

”Jeg hadde en samtale med han, der formålet var å finne ut hvordan han så på situasjonen sin. Det jeg gjorde annerledes den dagen, da jeg følte det gikk veldig bra, det at jeg gikk med han i alle hans avstikkere, det at han fikk snakke om det som var viktig for han, da styrte han mer av samtalen”.

Informanten forteller her om en samtale med en gutt der formålet var å finne ut hvordan han så på sin egen situasjon. I løpet av samtalen opplevde barnevernarbeideren at den ble annerledes var fordi hun gikk med han i alle hans ”avstikkere”. Det at han fikk snakke om det som var viktig for han og at han fikk styre samtalen, opplevde barnevernarbeideren som veldig bra. Gutten fikk snakke om data, mobil, innetider og gav dermed mye informasjon om seg selv til barnevernarbeideren. Her førte gutten samtalen over til noe annet enn hun hadde tenkt eller planlagt, men barnvernarbeideren tillater dette og opplever en intuitiv interesse for samtaleens tema. Når jeg reflekterer over denne samtalen, har jeg en forforståelse om at barnevernarbeideren selv er mor til en gutt på omtrent samme alder.

Det at barnevernarbeideren tillater guttens ”avstikkere”, kan være fordi at den faglige konteksten tilsier at gutten og barnevernarbeideren er i både et komplementært og symmetrisk⁸ nivå. I det komplementære forholdet har barnevernarbeideren en rolle hvor hun

---

⁸ En interaksjon kan ifølge Bateson sies å være symmetrisk når en adferd, følelse eller mening hos A er knyttet sammen med samme adferd, følelse eller mening hos B. Samspillet er sirkulært, og mer av A sin oppførsel etter uttrykk bidrar til mer av samme oppførsel eller uttrykk hos B, og likheten øker (Ulleberg 2007:34).

har makt til å følge sin avdelings intensjoner ettersom hun også arbeider i en normativ kontekst. I denne sammenheng var det å gjennomføre en samtale med en gutt for å utforske han på sin egen situasjon. Anderson (2003) hevder at i forhold til terapi, at dersom man lar klienten bestemme tema, blir man ledet dit hvor man nødvendigvis bør være (Anderson 2003:84). Derfor kan her barnevernarbeiderens valg om å la gutten ta ”avstikkere” fra tema være fint i denne samtalen sett fra guttens synspunkt. Sett ut fra begrepet relasjonell resonans er poenget at barnevernarbeideren ble styrt av egne behov ut fra sin erfaring med egen sønn på samme alder.

Det kan også være at barnevernarbeideren sitt kroppsspråk hadde effekt på samtalen med gutten. Det å lese andres kroppsspråk er det Andersen (2007) peker på når han omtaler språket som en aktivitet (Andersen (2007:45). Derfor kan barnevernarbeiderens interesse for temaet ha påvirket hennes kroppsspråk og på den måten påvirket gutten til å ta sine ”avstikkere” i samtalen. Derfor vil barnevernarbeiderens interesse for temaet virke inn på relasjonsprosessen og være med på å styre for eksempel hvor aktivt gutten tar temaet opp. Dermed kan barnevernarbeiderens interesse for temaet, som verken barnevernarbeideren eller gutten er oppmerksom på, gi føringer i samtalen uten at det er planlagt eller direkte uttalt. Barnevernarbeiderens personlige og private erfaringer blir styrende i samtalen og slik kan det se ut som den relasjonelle resonansen som viser seg her er det Jensen kalle for indirekte terapeutisk kolonialisering (Jensen 2008:204).

Barnevernarbeiderne uttaler at det er sammenheng mellom personlige og private erfaringer og profesjonell praksis. Deres erfaringer gjennom det å være mor, fostermor, ungdomsarbeider, organisasjonsarbeid gjennom LEVE og det levde livet har vært med å forme deres liv og profesjonell praksis. Personlige historier som å vokse opp og være en del av en stor søskenflokk beskrives også som en viktig erfaring. Det beskrives som livserfaringer og at erfaringene er sammensatt. Det er en stilltiende kunnskap de har og erfaringer som de bruker ubevisst eller bevisst i sin profesjonelle rolle som barnevernarbeider.

Vi mennesker er tolkende skapninger, vi er aktive i tolkningen av erfaringene våre gjennom hele livet. Men vi kan ikke tolke erfaringene våre i et vakuum, vi trenger forståelige rammer som kan gi en kontekst for erfaringen vår. Historier er det som gir oss disse forståelige rammene. Den mening vi skaper ut av tolkningsprosessen, historiene vi forteller om oss selv, er ikke nøytral i virkningen de har på våre liv. De har en virkelig effekt på hva vi gjør, på de

skrittene vi tar i livet. Det er egenhistoriene våre som bestemmer hvilke aspekter av våre opplevde erfaringer som kommer til uttrykk. Det er egenhistoriene våre som bestemmer formen på uttrykket for våre opplevde erfaringer. Vi skaper ikke en historie som forteller hele "sannheten" som hvem vi er. Vi konstruerer historier om oss selv i samspill med våre omgivelser, men en av dem har tendens til å bli dominerende (Lundby 2003:30-31).

Om barnevernarbeiderne tenker på ubevissthet eller bevissthet ut fra indre tilstander eller intensjoner, har de ikke gitt uttrykk for. Men de er tydelige på at alle erfaringene de har gjort seg gjennom det å være mor, fostermor, del av en søskenflokk og det levde livet har blitt en del av deres historie eller identitet. De ser på sine erfaringer som en viktig ressurs, eller som Ericson sier, et skattkammer. Når en av barnevernarbeiderne gir uttrykk for at erfaringene ligger der ubevisst, så kan det tolkes som et bakteppe hun har og at hun mener at en del av erfaringene ligger utenfor lyssirkelen, men at de kan hentes frem når hun trenger dem.

Et av resultatene fra analysen var en informant som uttalte; for det første har jeg lang erfaring fra arbeidslivet og har gitt meg mange forskjellige kollegaer som har gitt meg erfaring i forhold til menneskekunnskap. Dette samstemmer med Brottveit (2006) sine funn i sin doktoravhandling. Der peker hun på at den erfarings- og ferdighetsbaserte kunnskapen hun innhentet fra barnevernarbeiderne sitt praksisfelt, kan verken klassifiseres som stilltiende eller taus i ordets rette forstand så lenge den lar seg formidle i en eller annen form.

5.2 Følelsmessig engasjement

Det er høye forventinger som skal innfris i møte mellom barnevernarbeider og familien. Barnevernarbeideren skal ha kompetanse i sitt fag i tillegg til generell samfunnskompetanse og det krever en helhetstenkende barnevernarbeider. De styres ikke av følelser men har rasjonelle avveininger rundt møtet med den enkelte familie og slik jeg oppfatter det må barnevernarbeideren ha omfattende kunnskaper om både familien og samfunnet rundt, altså en kunnskapsrik og helhetstenkende barnevernarbeider. I møte med familien må barnevernarbeideren ha et menneskesyn som fremmer likeverd og delaktighet som en opphøyet verdi ved å si at profesjonelle hjelpere må:

"å erkjenne at ingen kan gi fra seg ansvaret for eget livsprosjekt til en annen, verken myndighetsperson eller ekspert" (Bunkholdt og Sandbæk, 2008:23).

Et resultat fra min analyse var tanker om at det å handle ureflektert ut fra sine følelser er ikke en vel ansett verdi i møte med familier. Barnevernarbeiderne brukte ord som at følelsene ikke må ta overhånd. Det synes som det med følelsesmessig engasjement var mindre ansett i møte med familier og at en mulig ikke sett på som profesjonell i sin rolle som barnevernarbeider.

Det ansees som en kvalitet å kunne styre følelser til det sted og rom, kontekst, der det passer å ta dem ut. Å ikke beherske denne egenskapen blir en negativ ballast i møte med barnevernarbeideren som formidler av samfunnets normer og verdier. Brottveit (2006) uttaler i sin doktoravhandling:

”Å la seg berøre personlig er et omstridt tema i profesjonelt arbeid, da det bryter med tradisjonelle normer om å opptre så (verdi)nøytralt og distansert som mulig. I møtet med utsatte barn og familier, hvor det i aller høyeste grad handler om å bygge mellommenneskelige relasjoner og evnen til å vise empati, innsikt og nærhet, er det vesentlig å finne en fruktbar balanse mellom nærhet og avstand”.

Brottveit (i Puntervold Bø og Rappana Olsen 2008:188) uttaler at barnevernarbeidere til stadighet befinner seg i situasjoner hvor de lar seg berøre personlig og er et tema som må tas på alvor. Barnevernarbeiderens følelsesmessige reaksjoner må derfor anerkjennes og innarbeides som en del av den profesjonelle yrkesutøvelsen. I min analyse sier barnevernarbeiderne at de har blitt følelsesmessige berørt, både med gråt og tårer. Barnevernarbeiderne hører ofte sterke historier og har i sitt arbeid erfaring med alt fra råd og veiledning til familier til familietragedier med vold eller drap av familiemedlemmer. Det å bli følelsesmessig engasjert kan relateres til det Aamodts undersøkelse (1995 i Brottveit i Puntervold Bø og Rappana Olsen 2008:188) sier om at klientene opplevde det som positivt når saksbehandlerne gav uttrykk for ”ekte” følelsesmessig engasjement. Profesjonalitet handler nettopp, ifølge Finstad (1990 i Brottveit i Puntervold Bø og Rappana Olsen 2008:188) nettopp om evnen til innlevelse og empati, og vise nærhet og solidaritet i møte med familien.

I analysen kom det frem at følelsene må ikke ta overhånd. Dette samstemmer med Nordstoga (2003) om at følelser er et grunnvilkår ved den menneskelige eksistens og utspilles i samhandling med andre. Følelser er situasjonsbestemte og personlige. I hennes arbeid uttrykte barnevernarbeiderne et bredt register av følelser, både i forhold til klientene og i forhold til

samarbeidspartnere. Følelsesuttrykk ble flittig brukt i omtalen av klienten og ga et bilde av dynamikk og engasjement blant barnevernarbeiderne (Nordstoga 2003:36). Analysen viser at barnevernarbeiderne ønsker å ha en god relasjon til familien og er opptatt av respekt for familien. Bateson kaller en grunnleggende informasjonsenhet som gir nye aspekter til selvet og skaper forandring er *en forskjell som gjør en forskjell* (Andersen 2004:31).

5.3 Personlige og private erfaringer

Alle informantene har lang erfaring fra arbeidslivet og hadde hatt arbeid innen andre yrkesgrupper. De fleste hadde erfaring fra arbeidslivet fra en tid hvor modernismen var grunnholdningen, og et positivistisk tankemønster tilsa at det var et sterkt skille mellom privatperson og fagperson. Det vil med andre ord si at dette er barnevernarbeidere som gjennom paradigmeskifter i barnevernfaglig sammenheng har erfart forandringer i forståelsen av rollen som barnevernarbeider som ekspert til barnevernarbeideren som en del av systemet. Barnevernarbeiderne snakker ut fra lang profesjonell praksis når de hevder; at all erfaring samlet er like viktig.

Dette samsvarer med Jensen (2008) sine oppdagelser da han undersøkte hvordan terapeuters private og personlige kontekst gav mening i terapeutisk praksis. Mine venner og kollegaer mente at det var en selvfølge at det er sammenheng mellom personlig og private erfaringer og profesjonell praksis i møte med familien. De mente også at det var en selvfølge at det måtte være forsket på temaet flere ganger da alle vet at slike sammenhenger finnes.

I løpet av studietiden har jeg vært i veiledningsgruppe der familieterapeut Gunnar Nodland har vært veileder. Nodland brukte ofte ordet *gjenklang*. I barnevernfeltet oppfatter jeg at barnevernarbeiderne har et forhold til dette begrepet. Dette tolker jeg slik at interessen i fagmiljøet for å nyttiggjøre seg betydningen av personlig og private erfaringer er levende og høyst aktuelt. Barnevernarbeiderne er bevisst på at det er sammenheng mellom personlig og privat og profesjonell praksis i møte med familien, og som influerer deres praksis. Analysen min viser at de er klar over at egne erfaringer og familiens erfaringer ikke trenger å være lik selv om det gir relasjonell resonans. Dette samstemmer med det Randi Bagge (2007) skriver i forhold til den ”ikke vitende posisjon”:

”Det er en selvfølgelig posisjon at jeg ikke kan vite noe om hva et annet menneskes opplevelser har betydd for vedkommende og hvilken posisjon den andre stiller seg til sine erfaringer” (Bagge 2007).

Et av resultatene fra analysen var at barnevernarbeiderens møte med familien var personavhengig. Barnevernarbeiderens valg av ordbruk i samtalen med familien kan utløse konflikter, sinne og det motsatte. Den personlige kunnskapen som hver og en har i en sak og som kan sitte i veggene i et barnevernkontor, vil kunne påvirke møtet med familien.

Anderson (2003) sier at i postmoderne tilnærming er menneskelige systemer språk- og betydningskappende. Videre sier hun at den virkelighet og betydning vi tillegger oss selv og andre, samt erfaringene og begivenhetene i våre liv er interaksjonelle fenomener, som er skapt og opplevd av individer gjennom samtale, språket og handling med hverandre og seg selv. I systemisk familieterapi er en opptatt av familien som et selvregulerende system der alle in-put i systemet eller familien får konsekvenser for hele systemets output (Jensen 2007). Begrepet nøytralitet henger i Milano-tradisjonen sterkt sammen med konstruktivisme og 2. ordens kybernetikk. Terapeuten konstruerer sin egen virkelighet og nøytralitet er derfor en umulighet i enhver relasjon. Når terapeuten kommer inn i en familie, dannes et nytt og annerledes system. Terapeuten er aktør i samspillet på samme måte som de andre i systemet, terapeuten påvirker og påvirkes av systemet. Det er umulig å stille seg utenfor et system og alle kommer inn i systemet med sin konstruksjon av virkeligheten (Hårtveit og Jensen 2004).

For at møte mellom barnevernarbeider og familien skal oppleves som *den gode samtalen* av begge parter, kreves det forståelse og kommunikasjon mellom mennesker. Interaksjon er en kontinuerlig prosess og blir av Jensen (2007) beskrevet som en sirkulær prosess.

Tom Andersen (Jensen 2007) peker på linjene fra Milano tradisjonen til den reflekterende posisjon og veien fra teknikk til diskurs, og han henter inn ord som vi forbinder med dagliglivet og forhold mellom mennesker og kaller det i stedet for terapi. Hvis man skal anvende en metode i et mellommenneskelig forhold, som mellom barnevernarbeider og familien, vil det gjøre noe med forholdet. Andersen (1992 i Jensen 2007) sier at som terapeut eller barnevernarbeider må vi da spørre oss selv om det skapes et forhold som er slik vi ønsker å ha det til vedkommende, eller om metoden vil skape et forhold vi ikke ønsker å ha.

5.4 Den profesjonelle barnevernarbeideren

På hvilken måte påvirker personlige og private erfaringer i barnevernarbeidernes eget liv møte med familien? Det er et gjennomgående tema hos barnevernarbeiderne at de erfarer at deres personlige og private erfaringer i eget liv påvirker deres praksis i møte med familier. De kaller denne erfaringen for livserfaring, og jeg tolker det til kilden til livserfaring og det selvopplevde. Dette har satt seg i kroppen, den er intuitiv og det er en magefølelse de har. Når det gjelder deres erfaring som mor og fostermor, sier barnevernarbeiderne at de plukker disse erfaringene når de trenger dem, ubevisst eller ikke. Det å være mor gjør at de får en større forståelse for det å være foreldre enn før de fikk egne barn som en informant uttalte; jeg skjønnte det mer teoretisk før jeg fikk egne barn. Barnevernarbeiderne sin livserfaring og det å være mor sier de er viktig, men de sier ikke noe om at det gir mer statur enn å ha teoretisk kunnskap.

Barnevernarbeiderne viser i sin forståelse av profesjonell praksis at i den personlige og private erfaringen finnes det en ”stilltiende kunnskap” som vil påvirke deres praksis. De mener og at rollen som mor, fostermor og deres private og personlige erfaringer har gitt dem trygghet i deres profesjonelle praksis. Tryggheten bringer barnevernarbeiderne med seg inn i møte med familien slik at når barnevernarbeiderne erfarer resonans med familiens historie, så vil tryggheten danne en ramme for samhandlingen og gi retning i samtalen. Jensen beskriver dette som gjensidig støttende resonans som baserer seg på terapeutens og klientens felles erfaring og kultur (Jensen 2008:200).

Lar barnevernarbeideren seg ramme inn i de rådende diskursene rundt begrepet profesjonalitet? Profesjoner, kanskje ikke bare barnevernarbeidere, og hva de er, kan synes å være utfordrende å få tak i fordi hva profesjoner er vil alltid være flytende og forandre seg med samfunnet og omgivelsene. Slik jeg ser det vil da også selve begrepet og konstruksjonen profesjoner være noe foranderlig fordi en ut i fra forskjellige perspektiver vil se det med forskjellige interesser og øyne. Med ferdige svar på hva profesjonsbegrepet eller profesjonsbegrepet er, står en i fare for å stilne eventuelle motdiskurser og en forneker således en vinkling som ville ha gitt en andre tanker. Ved å lære seg å kjenne igjen og identifisere de dominerende diskursene i barnevernfeltet, vil en kunne utvikle mer kritiske og bevisste tanker som kan være med på å utfordre ens egen selvforståelse.

Anderson (2003) skriver om det personlige i det profesjonelle og at vi på diskursiv vis konstruerer våre personlige historier, som igjen bidrar til å gjøre handlinger forståelige og relativt fastlagte, når de betraktes som sosiale handlinger. En kan tenke seg at makten ligger i selve profesjonsbegrepet. Når barnevernarbeider møter familien så ligg det kunnskap og føringer for hvordan den profesjonelle opptrer seg i dette møtet og at kunnskapen er knytt til visse sosiale normer og verdier. Disse formene for praksis er igjen forankret til rådende diskurser, som en ofte ikke reflekterer så mye over.

De begrepene en benytter er med på å påvirke retningen for hvordan man forstår seg selv og verden rundt. Man må være oppmerksom på de perspektiver og interesser som styrer hvordan en ser på egen kunnskaps- og fagområde. Det er avhengig av hvilke diskurser en har til rådighet. Hvilken bevissthet og hvilke begrepsapparat som disse diskursene gir oss mulighet til å benytte i å beskrive og forstå verden. Ønsker jeg å se noe nytt, må jeg se på de begrepene jeg benytter til å forstå profesjon og vilkårene omkring den. Kanskje er det nødvendig å konstruere nye begrep, om ikke annet definere og fylle de en allerede har med annet innhold, eller kombinere de på andre måter som gir de annet innhold. Når en konstruerer begrep er en tvunget til å akseptere at en i forståelsen av et felt en er del av, og skrevet inn i dominerende måter for hvordan en omtaler disse feltene. Det er igjen nært koblet til dominerende praksiser i en gitt epoke og en gitt kontekst. Utfordringen blir å benytte begrep som er annerledes og på en bedre måte fanger de fenomenene som en forsøker å beskrive.

Spørsmålet blir således om metaforene og begrepene en benytter, åpner opp for en ny forståelse av profesjonsutøvelsen gjennom omdefinering av kjente begrep. Det forutsetter at en er åpen for refleksjon og selvforståelse.

Er det så at subjektet, innenfor rådende diskurser, er undervurdert innenfor profesjonsbegrepet? For hva er det å være profesjonell? Er det slik at fordi en ikke opptrer likt i alle situasjoner ikke mestrer alt like godt, nettopp er avhengig av kollegaer og et miljø som har vide grenser og gir rom for refleksjon? Rådende diskurser gir rom for at en er forskjellig, den bærer ikke med seg for mange sannheter, men gir subjektet anledning til å posisjonere seg ulikt i ulike sammenhenger.

Anderson (2003) stor vekt på personlig kompetanse innen profesjonalitetsbegrepet. En profesjonell person skal med dette ha fagkunnskap og en velutviklet personlighet som gjør han eller henne egnet til, i dette forholdet, å være barnevernarbeider. Samtidig kan det være

interessant å ta med et utsagn av Schön (1983 i Anderson 2003:138) der han provoserer de profesjonelle som ikke reflekterer over sin praksis og over egne tanker og handlinger:

”Mange praktiserende er så låst fast i deres eget syn på sig selv som tekniske eksperter, at de aldrig finder anledning i deres praksis til at reflektere. Mange af dem er blevet alt for dyktige til at bruge deres teknikker til selektiv uopmærksomhed, deres junk-kategorier og deres situationskontrol, teknikker, de anvender for at beskytte deres vide-i-praksis. For dem er usikkerhed en trussel, og hvis man indrømmer den, er det et svaghedstegn”s.67.

Et av resultatene fra analysen sier at en person blir profesjonell ved å utvikle seg som fagperson og person. Personen kan gjøre en egeninnsats for å bli profesjonell. Nettopp ved å trekke inn det personlige, personlige kompetanser, noe som blant annet Anderson (2003) gjør, er med på, slik jeg ser det, å bringe profesjonsbegrepet videre, gjøre det mer komplekst. Rådende diskurser, med utspring i synet på blant annet profesjon, forteller oss hvordan vi skal Barnevernarbeiderens maktposisjon og mulige konsekvenser av denne makten er et tema som er aktuelt i mitt materiale. Med tanke på Foucault sitt maktbegrep hevder Bunkholdt og Sandbæk (2008) at

”I de fleste relasjoner mellom profesjonelle hjelpere og brukere vil det være elementer av strukturelle og personlig makt. Denne makten kan medføre at de profesjonelle vurderinger tillegges mer vekt enn menneskers egne vurderinger av sin livssituasjon. I barnevernet er den strukturelle makten større enn på en rekke andre områder fordi barnevernet kan gripe inn med så sterke midler som å frata foreldre omsorgen for et barn. Som samfunnsinstitusjon utøver barnevernet nyanserte former for makt både gjennom sitt mandat for inngrep for barnets beste, gjennom de vurderingene som gjøres og relasjonene som etableres” (Bunkholdt og Sandbæk, 2008:22).

Er profesjonell kompetanse det barnevernarbeideren lærer på høyskoler, og personlig kompetanse noe bare vedkommende har? Eller er det slik at profesjonell og personlig kompetanse går hånd i hånd, at det ene står i relasjon til det andre, og utvikles parallelt? Askland sier:

”Vi er mennesker som møter mennesker. De mennesker vi møter, ser oss i større grad som mennesker enn som profesjonelle. Det vi gjør og sier, tolkes og menneskelig – og setter spor” (Askland 2006:39).

Dette utsegnet står, slik jeg ser det, ikke i noen motsetning til det å være profesjonell. Den profesjonelle barnevernarbeideren har sitt daglige virke tett knyttet til mange mennesker. Det en gjør og sier, setter spor, og blir vurdert av andre mennesker som ikke har den samme bakgrunn og kompetanse som han eller hun har.

Barnevernarbeiderne skal inneha ekspertise og i sånne teorier antas det at eksperten kan påvirke familien til å forandre retning. Innen den postmoderne ideologi ser en alternativer til denne måten å tenke på. Familien er her delaktig i sin egen situasjon og til egen behandling og forbedring. Dette synet på forandring gjør at vi forholder oss til klienten på en ny måte. Anderson (2003) kaller det for en filosofisk holdning, eller ”en måte å være på” i forhold til våre medmennesker. Videre sier hun at selve mennesket bak terapeuten så vel som klienten får tilgang til terapirommet. En tar vekk fokuset på en fastlagt oppfattelse av våre roller og funksjoner som barnevernarbeider til fordel for en forståelse, som ser på relasjonen mellom de familiene vi arbeider med.

Det å betegne terapeutens posisjon som en filosofisk holdning, fordi en slik betegnelse representerer og oppfordrer til en måte å se og erfare verden på, som stammer fra mitt eget profesjonelle og personlige liv. Våre verdier og forutinntatte holdninger, vår livsfilosofi, påvirker måten som vi plasserer oss selv på i forhold til andre mennesker, også vår holdning til dem. Livsfilosofien er en slags metafor for hvordan våre sosiale og personlige egenskaper forenes og blir en del av det, at vi på diskursiv vis konstruerer våre personlige historier som gjør handlinger forståelig og relativt fastlagte (Anderson 2003: 130). Dette har overføringsverdi til også å gjelde barnevernarbeiderens møte med familien.

Barnevernarbeiderne ønsker at den enkelte deltaker i samtalen skal oppleve at hans eller hennes versjon er likeså viktig som alle andre sin. Det er en multipartisk posisjon der terapeuten er på alles side. En slik holdning står i motsetning til å være nøytral der terapeuten streber etter å ikke være på noen sin side. Ved forsøk på å være nøytral, kan det skje at klienten forsøker på å få terapeuten på sin side og spekulere i hvem terapeuten tror mer på (Anderson 2003:132).

Hvilken rolle spiller så den personlige kompetansen i det å være profesjonell.

”Terapeuten er en person, der verken intervensjoner eller er passiv. Terapeuten påvirker alltid klienten, og klienten påvirker alltid terapeuten” (Anderson, 2003:135).

Dette viser at det er mulig for barnevernarbeideren å utvikle sin egen personlige stil. Den enkelte barnevernarbeider vil i møte med familien bringe sine egne personlige og private erfaringer og alt det han eller hun bringer med seg i sin profesjonelle praksis. Det gjelder ens holdninger, verdier, ens personlighet. Barnevernarbeiderens atferd og måte å tale på vil med andre ord variere fra familie til familie og fra samtale til samtale. Den usikkerhet som oppstår når barnevernarbeiderens tale, handlinger og tanker ikke er forutsigbare, kan det være urovekkende fordi familien har vennet seg til at en referanseramme om barnevernarbeidere.

Hva vil det egentlig si å være profesjonell? Sett i et postmoderne perspektiv er profesjonelle mennesker personer som

”burde være i stand til advokere for og handle i forhold til (terapeutens) deres egen virkelighedsopfattelse, samtidig med at de reflekterer over den. De burde desuden være i stand til i deres rådgivning at imødegå deres modstanderes (dvs klientenes) synspunkter, samtidig med at de bestræbder sig på at forstå dem (Anderson 2003:141).

Å være åpen er ikke begrenset til å utveksle profesjonell informasjon. Det omfatter også det personlige. Man snakker ikke her om å overskride grenser slik som å utveksle personlige hemmeligheter og intimiteter. Men det å forholde seg mer åpent og reflekterende overfor klientene forutsetter ifølge Schön (1983 i Anderson 2003) at man er profesjonell praktiker

”fra tid til anden afslører sine usikkerheder. Hvor normalt forventes at holde sin ekspertise for sig selv og som noget mystisk, forventes det nu af ham, at han offentligt reflekterer over sin viden-i-praksis (og over sig selv) ....(lægge(r)) sin særlige viden frem til åben granskning”

Det å reflektere og å gjøre andre delaktige i sitt arbeid, gir anledning til å være åpen og å være villig til å gi seg selv til kjenne, til å gjøre andre delaktig i sine private, indre dialoger og monologer slik som tanker, fordommer, spørsmål, holdninger og dermed utsette seg selv for reaksjoner, kritikk og vurderinger. Dette kan relateres til å også gjelde barnevernarbeideren i møte med familien. På den måten viser en seg selv mer som person overfor den andre. Anderson (2003) bruker ordet *åpen* fremfor ordet *gjennomsiktig* fordi hun ikke tror på at mennesker kan se gjennom hverandre. Det er heller sann at mennesker ser det de vil se eller vise hverandre (Anderson, 2003:140).

Alle erfaringene samlet er like viktig. Men hva har dette med profesjonsbegrepet å gjøre? Spiller rådende diskurser noen rolle for begrepet? Hvis jeg gjennom poststrukturalistiske briller ser på profesjonalitet, vil svaret på det spørsmålet etter min mening være ja. Et poststrukturalistisk perspektiv kan på ingen måte gi sannheter, men perspektivet kan derimot fortelle oss noe om hvordan sannheter oppstår. Her tenker jeg på de etablerte sannheter, men at det egentlig ikke finnes noe svar som er sannere enn andre.

5.5 Språk er makt

Barnevernarbeiderens møte med familien kan preges av et maktforhold. I mitt materiale kan det synes som barnevernarbeideren er opptatt av det med sin maktposisjon til familien og at den finnes i relasjonen mellom dem. En av dem uttalte at en må snakke et språk som folk forstår. Språk er en kreativ sosial prosess og er både levende og flytende og alle ulike måter som vi uttrykker oss på. Det kan være seg det verbale språket, kroppslige uttrykk, hvordan vi puster og våre ulike bevegelser og fakter. Vi uttrykker oss på mange ulike måter samtidig og noen ganger kan vi bli mer opptatt av hva det betyr for oss. Det kan være vi bare tror vi vet hva det betyr. Barnevernarbeiderne sitt språk kan være med å skape avstand i møte med familien ved å bruke faguttrykk som de ikke forstår eller et uttrykk som lever i beste velgående innen fagfeltet; ”til barnets beste”. Dette er slik jeg ser det, med på å skape avstand og avmakt i møte mellom barnevernarbeideren og familien. Anderson (2008) ønsker å bruke ordet ”transforming” i stedet for ”change”. Jeg oppfatter at hun mener at mennesker ikke nødvendigvis må forandres, men endres eller omskapes. Det er viktig å tenke at terapeutene også er i fare for endring eller skapes om, hevder Anderson (2008).

Poststrukturalister har en dyp interesse i å sette spørsmålstegn ved kunnskap og makt. En ideologi tenker en ofte er når en refererer til et felles sett av ideer og verdier som er veiledende for våre handlinger. Men forskjellige ideologier har forskjellig makt. Dominerende ideologier er ikke alltid lett å få øye på. Vi tar ofte for gitt de sosiale maktstrukturer i institusjoner, sosiale strukturer og sosiale forventninger. Det er gjennom språket vi oppfatter den virkeligheten vi er i (Jørgensen og Philips 2008), og diskursene er styrende for hvordan vi snakker, hva vi snakker om, og ikke minst hva vi ikke snakker om. Mine informanter arbeider ut i fra samme lovverk og det danner grunnlaget for det barnevernfaglige arbeidet. I løpet av intervjuene så jeg hvordan disse fem posisjonerte seg gjennom personlige uttalelser. De snakket fram det som var gyldig for dem gjennom intervjuet.

Hvis man som Foucault mener at det er makt i alle relasjoner og ut i fra det spør hvordan makten blir utøvd, vil det ikke alltid være lett å gi noe klart svar på det. Fokus i denne masteroppgaven er barnevernarbeiderens møte med familien. Fra mitt ståsted, med bakgrunn i tidligere erfaringer og kunnskap, og etter mye tid med feltarbeid har jeg tatt valg ut fra intervjuene og til videre diskursanalyse. Hvorfor ble nettopp disse utsagnene valgt ut? Valgte jeg disse fordi jeg har underkastet meg et sannhetsregime om hva som er viktig å fokusere på hos barnevernarbeideren, eller har jeg gjennom spørsmål og kritisk refleksjon kommet til utvelgelsen?

Det jeg opplevde under intervjuene, var for meg så selvsagt, så alminnelig at det nesten ikke er verdt å snakke om, ikke minst å skrive om. Barnevernarbeideren fortalte om det som var relevant for hvert intervju spørsmål og at det med makt er en selvfølge. Rett nok var jeg klar over den nære sammenhengen mellom det å se på familien som likeverdige deltagere og det å utøve makt gjennom barnevernarbeideren sin profesjon.

Man kan snakke om barnevernarbeideren som det profesjonelle subjektet, subjektet er personen. Subjektet er alltid lærende, aldri fikset en gang for alle. Snarere tvert imot, alltid under veis. Hvis man skal snakke om det, hvilket ord og begrep skal jeg benytte? Og hvilke rådende diskurser så jeg? Gjennom intervjuene registrerte jeg at barnevernarbeideren trolig er bærer og underlagt diskurser i synet på møte med familien, og i særlig grad ut fra den profesjonelle barnevernarbeiderens rolle.

Som intervjuer og oppgaveskriver har jeg makt til å gi min versjon av hva jeg oppfattet. Jeg kan ha et annet perspektiv enn informanten og det er forskerens faglige perspektiv som

påvirker tolkningen og strukturer dataanalysen, fordi det er en viktig målsetting for forskeren å bringe sin egen tolkning inn i materialet (Thagaard 2006:128). Jeg kan benytte ord og uttrykk på den måten jeg vil, framheve noe som positivt, annet som negativt. Det er slett ikke sikkert at informantene er enige i den fremstillingen eller ville lagt vekt på det samme som jeg gjør. Og hva med leseren, er han eller hun med på å føre videre min konstruksjon av min subjektive sannhet eller vil han eller hun forsøke å konstruere motmakt til det jeg legger fram?

Tilgang på kunnskap og kompetanseheving er i fokus. Trolig har jeg og mine informanter som er erfarne barnevernarbeidere, vårt utgangspunkt litt i modernismen og litt i postmodernismen. Med det har vi anledning til å på en måte ta det vi liker best fra ulike tradisjoner, forme det til vårt eget og slik lage nye diskurser. Innenfor alle disse diskursene posisjonerer barnevernarbeideren seg på forskjellige måter. De skaper sine egne praksiser og sin egen måte å være barnevernarbeider på. Hvilke teorier barnevernarbeideren knytter til sin daglige praksis, vil være ledende for tankevirksomhet og for hvordan de posisjonerer seg i forhold til familien. Det vil og være førende for hvilke subjektposisjoner det er mulig å ta og få i de diskursene som blir skapt der makten operer og i dialog mellom barnevernarbeider og familien.

Dette er min subjektive analyse av dataene og representerer så langt fra en sannhet. Det har vært min måte å forstå, tolke og beskrive materialet på. Utfordringene har vært å finne bakgrunnen for hvordan informantene tenker som de tenker, for deretter å se hva de kunne ha tenkt, sagt eller gjort annerledes. Slik sett har jeg også konstruert denne virkeligheten i analysen.

6 Oppsummering i forhold til oppgavens problemstilling

Denne kvalitative undersøkelsen viser at barnevernarbeiderne mener at det er sammenheng mellom deres personlige og private erfaringer og profesjonelle praksis i møte med familien. Mitt materiale samstemmer med Jensen (2008) og Brottveit (2006) sine resultater om tema og samstemmer med mine resultat.

Undersøkelsen har resultert i disse hovedtemaene:

- All erfaring samlet er like viktig
- Å kjenne på tårene
- Selvfølgelig er det personavhengig
- Du er ikke venn med familien
- Språk er makt.

Jeg vil kort oppsummere det som har kommet frem i drøftingen i forhold til delspørsmålet:

- På hvilken måte påvirker personlig og private erfaringer i barnevernarbeiderens eget liv møtet med familien?

Barnevernarbeiderne er bevisst på at det er en sammenheng mellom privat og personlig erfaring og profesjonell praksis i møte med familien. Barnevernarbeidernes erfaringer gjennom det å være mor, fostermor og være del av egen familie har gitt dem kunnskap som er en ressurs i deres profesjonelle praksis. Denne erfaringen har gitt kunnskap om møte med barn og har slik også gitt dem trygghet inn i møte med familien. Denne tryggheten bringer barnevernarbeideren med seg inn i møte med familien slik at når barnevernarbeideren erfarer resonans med familiens historie så vil tryggheten danne ramme for samhandlingen og gi retning for møtet.

Analysen viser at barnevernarbeiderne sine personlige og private erfaringer i eget liv påvirker møtet med familien. En av barnevernarbeiderne sier det slik at hun så det mer teoretisk før hun fikk egne barn. Møtet med familien kan gi dem en mulighet i samtalen til å skape en ny fortelling om seg selv som igjen påvirker praksis. Selv om barnevernarbeiderne er bevisst på at det er en sammenheng mellom private og personlige erfaringer og profesjonell praksis i møte med familien, er det likevel samstemte på at det er familien som skal være i sentrum og ikke deres følelser. De er også klar over at egne personlige og private erfaringer ikke trenger være lik selv om de gir relasjonell resonans.

7 Hvordan min forforståelse av barnevernfeltet har endret seg

Sangen innledningsvis, ”Denne Uro” av Vamp, har følgende strofe: ”Denne uro e ein sti mot ukjente landskap, mot alt som kan gå meg forbi. Så min uro må bli”. Om en har ”denne uro e ein gnist mot ukjente landskap” som Vamp synger, så tenker jeg at det er et ubehag til å skape motstand til den etablerte kunnskapen og sannheten.

Mange ganger i løpet av de siste månedene har jeg angret dypt og inderlig hvorfor jeg kunne velge slik et vanskelig tema og hvorfor ikke gjøre noe enkelt som jeg visste mye om fra før. Når jeg har fått tilbakemelding fra veileder om at mye måtte gjøres om, forandres og justeres, har jeg vert motløs. Men gjennom veiledning, forelesninger og samtaler med andre studenter og kollegaer, har det endret seg. Gradvis, nesten umerkelig, har nye begrep blitt tatt opp og det ble etter hvert naturlig å benytte de både i skrift og språk. Jeg skjønnte i hvert fall mer enn da jeg startet opp med prosjektet. Det at vi har vert flere som har arbeidd med nesten samme tematikk og analysemetode, har vert til hjelp. Gjennom å drøfte via telefon, internett eller på gruppesamlinger, har jeg måttet lære meg å sette ord på tankene mine og forklare for andre hva jeg mente med både verbale utsegn og skrevet tekst.

Jeg har blitt mer bevisst på språkets betydning og jeg har blitt mer bevisst på at språk skaper avstand og også makt. Jeg har blitt mer bevisst om at livserfaring spiller inn og påvirker profesjonell praksis. Jeg har opplevd det som en utfordring å få vesentlige begrep som sosialkonstruksjonisme, postmodernisme, positivisme, diskurs, diskursanalyse, subjekt og makt, posisjonering og en rekke andre begrep inn under huden. Med min modernistiske bakgrunn, så jeg at det også var mye som jeg tok som selvfølgeligheter. Det ble en a-ah opplevelse når det ble klart hvor styrende rådende diskurser er, ikke bare på måter og innhold i det vi snakker om, men også på subjektets posisjonering og hvilken grad barnevernarbeiderens personlige og private liv påvirker den profesjonelle rollen. Fokus og oppmerksomhet på dette som er så opplagt kan, slik jeg ser det, åpne opp for det å våge å gå inn i sitt eget ubehag der barnevernarbeideren begynner å legge merke til at en er mindre skråsikker.

Det å finne relevant litteratur har vert en utfordring. Anne Kyong Sook Øfsti (2010) ”Parterapi” har den siste tiden vert en stor inspirasjonkilde. Det samme har hennes forelesninger på Diakonhjemmet om diskurser og diskursiv terapi vert. Per Jensen, Håkon

Hårtveit, Tom Andersen og Harlene Anderson har vært en stor kilde til prosjektet mitt. I forhold til metode og diskursanalyse har Marianne Winther Jørgensen og Louise Philips sin bok om diskursanalyse som teori og metode samt diskursanalysen ved Darren Langdridge vært mine kilder.

Jeg har blitt nysgjerrig på diskursen om møte mellom barnevernarbeider og familien der all kunnskap er knyttet opp til diskurser. Anne Kyong Sook Øfsti sier i en forelesning (2011) at all kunnskap er knyttet opp mot diskurser og at det er kunnskap som er konstruert i språket. Hun sier videre at i møtet mellom mennesker er dialogen og relasjonen viktig. Uansett så tenker jeg at det vil påvirke møtet mellom den profesjonelle barnevernarbeideren og familien.

Jeg har valgt å rette søkelyset mot barnevernarbeiderens møte med familien. Mangel på dekkende ord og uttrykk innen diskurs og diskursanalyse var en utfordring, noe som jeg også kan se i prosjektet. Alt er liksom så naturlig enkelt, altså det er vel ikke noe hokus pokus i møte mellom barnevernarbeider og familien, slettes ikke å snakke om, det er bare sånn. Barnevernarbeideren er den profesjonelle. Men jeg tenker at prosjektet er nettopp det at det som er så naturlig og selvfølgelig, på den andre siden er en utfordring. Prosjektet forsøker å si at barnevernarbeiderens personlige og private erfaringer påvirker profesjonell praksis. Det samstemmer med Per Jensens (2008) funn i hans doktoravhandling om hvilken rolle familieterapeuters private og personlige livserfaringer spilte i deres kliniske praksis. Prosjektet forsøker også å uttrykke at gjennom våre personlige og private erfaringer, samt teori, blir barnevernarbeideren tryggere på seg selv og sin profesjonelle praksis. For meg har det vært viktig å synliggjøre barnevernarbeiderens personlighet som en del av det profesjonelle og også som en del av de språklige diskursene. Slik også Foucault viser til regulering og disiplinering av seg selv som subjekt. Jeg tenker at dynamikken mellom det personlige og det profesjonelle og at en ser en helhetlig forståelse av den profesjonelle barnevernarbeideren og de familiene en samhandler med er et viktig perspektiv.

Kanskje mistet jeg noe underveis med de forskjellige sannhetene og etablerte diskursene. Når en utfordrer etablert kunnskap har det ikke vært som mål å forkaste den etablerte kunnskapen. Snarere handler det om for meg å kritisk revurdere egen praksis ved å gjøre disse etablerte diskursene mer tilgjengelige og være opptatt av de ulike diskursene i ”rommet” og være opptatt av språkhandling og ikke på innhold (Øfsti, Anne Kyong Sook, forelesning 19.01.11). Øfsti sier og at ser du på språkhandling ser du på form, men at det henger tett sammen med

innholdet. Videre sier hun at vi som terapeuter bruker samme kunnskapen privat som i jobb. Vi er altså en del av de samme diskursene. Så for meg handler det ikke å konkludere med nye sannheter eller gi noen generelle bidrag, men å erkjenne at det å forstå og finne sannheter er, som Foucault sier, problematisk.

Veien videre

En må ha både teori og erfaringer for å bli trygge på seg selv i møte med familien. Det å bli bevisst i sin rolle, hva en gjør, ens tolkninger og punktueringer, hvilke konsekvenser det kan få i møte med andre mennesker, er en start på et forandringsarbeid der ens personlige og private erfaringer kan knyttes nærmere opp mot det å være profesjonell. Jeg har gjennom arbeidet med prosjektet gang på gang blitt utfordret i forhold til egne oppfatninger og holdninger som igjen danner holdninger for min profesjonelle praksis. De rådende diskursene og sannhetene vil fortsette å leve i beste velgående, men om jeg er klar over at de gjør det, kan jeg og yte motstand mot dem. Jeg kan stille spørsmål og reflektere videre i livet mitt. Jeg håper at mine informanter og kollegaer har hatt nytte av å reflektere over temaet om barnevernarbeiderens møte med familien og at oppgaven kan være til inspirasjon for de som leser den. Med dette er prosjektet så langt ferdig, men egentlig bare i sin spede begynnelse.

Man må mulig å våge å gå i det ukjente som sangen til Vamp ”Denne uro e ein vind som rive i seilet, et sting i søvnig sinn. Den uro e ein sti”.

Veien videre kan for meg synes slik som i sangen:

*”Må min uro holda stand
Som vind, som bål og brann.
I alt eg har av tilmålt tid:
La mi uro forbli”.*

Vamp

Vedlegg

1. Informasjon til informantene
2. Samtykkeerklæring
3. Intervjuguide
4. Godkjenning NSD

Illustrasjoner: ”Byklestigen”, fotograf Reidar Tveito, www.setesdalswiki.no

Litteraturliste

Andersen, Tom (2007): *Reflekterende prosesser. Samtaler og samtaler om samtalerne*. Dansk psykologisk forlag.

Anderson, Harlene (2003): *Samtale, språk og terapi*. Hans Reizelts forlag.

Askland, L. (2006): *Det personlige i det profesjonelle: ti tekster til tanke*. Oslo: Gyldendal akademiske.

Bagge, Randi (2007): *Refleksjoner omkring en "ikke-vitende posisjon"*. Fokus på Familien nr. 2/2007.

Bateson, Gregory (2005): *Mentale systemers økologi. Steps*. Akademisk Forlag.

Berg, Inzo Kim, de Jong, P (2005): *Løsningsskapende samtaler*. Gyldendal Akademiske.

Bjartveit og Kjærstad (1996): *Kaos og kosmos*. Kalle forlag.

Brottveit, Gudrun (2006): *Seksuelle overgrep mot barn*.

Bunkholdt, Vigdis og Mona Sandbæk (2008): *Praktisk barnevernarbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Bø, Bente Puntervold og Benedichte C. Rappana Olsen (2008): *Utfordrende foreldreskap*. Gyldendal Akademisk.

Dallos, Rudi. og Vetere, Arlene (2005): *Researching psychotherapy and Counselling*. Buckingham, Open University Press.

Dalland, O. (2000): *Metode og oppgaveskriving for studenter*, Gyldendal Akademisk, Oslo.

Diakonhjemmet Høgskole (2010): *Studieplan for mastergrad i familieterapi og systemisk praksis*.

Eliassen, Helge. og Seikkula, Jakko. (2006): *Reflekterende prosesser i praksis. Klient samtaler, veiledning, konsultasjon og forskning.* Universitetsforlaget.

Everett, E. L. & Furseth, I. (2004): *Masteroppgaven: Hvordan begynne – og fullføre.* Oslo: Universitetsforlaget.

Foucault, Michel (1975, 1994). *Overvåking og straff.* Oslo: Gyldendal.

Foucault, Michel (1971, 1999): *Diskursens orden.* Spartacus forlag.

Gergen, Kenneth J. og Gergen, Mary (2005): *Social konstruktion. Ind i samtalen.* Århus. Dansk psykologisk forlag.

Haavind, Hanne (red.) (2007): *Kjønn og fortolkende metode. Metodiske muligheter i kvalitativ forskning.* Gyldendal Akademisk.

Hårtveit, Håkon (2005): *Perspektiver på parforhold.* Universitetsforlaget.

Hårtveit, Håkon og Jensen, Per (2004): *Familien pluss en.* Universitetsforlaget.

Jensen, Per (2007): *Ansikt til ansikt.* Gyldendal Norsk Forlag.

Jensen, Per (2008): *The Narratives Which Connect..*

Jørgensen, Marianne, Winther og Phillips, Louise (2008): *Diskurs analyse som teori og metode.* Roskilde Universitetsforlag.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009): *Det kvalitative forskningsintervju.* Oslo: Ad Notam, Gyldendal, 2. utgave.

Langdridge, Darren (2006): *Psykologisk forskningsmetode. En innføring i kvalitative og kvantitative tilnærminger.* Trondheim: Tapir Akademiske forlag.

Lundby, Geir (2003): *Historier og terapi. Om narrativer, konstruksjonisme og nyskriving av historier*. Tano Aschehoug.

Nordstoga, Sigrid (2003): *...det er så personavhengig. Om barnevernarbeiderens personlige makt*, Forskningsserien nr. 34, Høgskolen i Agder, Høyskoleforlaget AS, Kristiansand.

Nygren, Pår (2004): *Handlingskompetanse: om profesjonelle personer*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Seikkula, Jaakko. (2000): *Åpne samtaler*. Universitetsforlaget, Oslo.

Sosiologisk leksikon (2008): Olav Korsnes (red.). Universitetsforlaget, Oslo.

Thagaard, Tove (2006): *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Fagbokforlaget, Oslo.

Ulleberg, Inger (2007): *Kommunikasjon og veiledning. En innføring i Gregory Batesons kommunikasjonsteori – med historier fra veiledningspraksis*. Universitetsforlaget. Oslo.

Vetere, Arlene, Dallos, Rudy (2005): *Researching Psychotherapy and Counseling*. Berkshire Open University Press.

Watzlawick, Paul (1967): *Pragmatics of Human Communication*. Norton & Company, N.Y.

Watzlawick, Paul, Weakland, John, Fich, Richard (1996): *Forandring. Prinsipper for hvordan problemer oppstår og hvordan de løses*. Gyldendal Norsk Forlag.

White, Michael (2008): *Kort over narrative landskaber*. København, Hans Reitzels Forlag.

Øfsti, Anne, Kyuong Sook (2010): *Parterapi. Kjærlighet intimitet og samliv i en brytningstid*. Universitetsforlaget.

Ølgaard, Bernt (2004): *Kommunikasjon og økomentale systemer – en introduksjon til Gregory Batesons forfatterskap*. København: Akademisk forlag.

www.harleneanderson.org

Vedlegg nr. 1. Informasjon til informantene

Informasjonsbrev til informantene vedrørende

forskningsprosjekt:

Barnevernarbeiderens møte med klienten

Formål med forskningen

Bakgrunnen for prosjektet er et ønske om å utforske hva som får betydning i møte med klienten. Min antakelse er at barnevernarbeiderens måte å utøve sin yrkesrolle i stor grad påvirkes av barnevernarbeiderens egne normer, verdier, erfaringer og hvem barnevernarbeideren er som person. Det er dette jeg vil undersøke i denne masteroppgaven.

Spørsmål om å være informant

Mitt spørsmål til deg, er om du kan tenke deg å delta i dette forskningsprosjektet. Jeg ønsker å foreta intervju, og ber om ditt samtykke til å ta opp intervjuet på diktafon for å få med meg mest mulig informasjon. Opptak og transkribering av intervjuene blir anonymisert og behandlet konfidensielt.

Hva vil dette kreve av deg? I første omgang ønsker jeg å foreta intervju på inntil 2 ½ time. Hvis det er ønskelig, vil du få tilsendt intervjuet av meg i etterkant slik at du får anledning til å lese gjennom og kommentere det og foreta eventuelle endringer.

Du kan selv velge om du vil avstå fra å svare på enkelte spørsmål og du kan til enhver tid trekke deg fra undersøkelsen.

Med vennlig hilsen

Liv Gyro Brokke Homme

Vedlegg: Samtykkeerklæring.

Navn: Liv Gyro Brokke Homme

- Student ved Mastergradstudium i familieterapi og systemisk praksis ved Diakonhjemmet høgskole, Oslo

Tlf. 97961025   epost: lgb@valle.kommune.no

Vedlegg nr. 2. Samtykkeerklæring.

SAMTYKKEERKLÆRING

- 1. Jeg har lest informasjonsbrevet.**
- 2. Min deltagelse er konfidensiell og frivillig, og jeg står fritt til å trekke meg når som helst uten å oppgi grunn.**
- 3. Jeg er inneforstått med at lydopptak/utskrifter blir slettet når forskningsprosjektet er avsluttet.**
- 4. Jeg er inneforstått med at det ikke på noen måte vil være mulig å identifisere meg i det ferdigstilte forskningsprosjektet.**
- 5. Jeg sier med dette ja til å delta i forskningsprosjektet som er omtalt ovenfor.**

_____
Navn på informant   Dato   Informant/signatur

Liv Gyro Brokke Homme _____
Navn på forsker/student   Dato   forsker/student signatur

Vedlegg nr. 3. Intervjuguide.

Intervjuguide

1. Personlige kjennetegn, faglig bakgrunn, arbeidssituasjon.

1.1 Navn (fiktivt), kjønn, alder, utdanning, faglig yrkesbakgrunn/videre- og etterutdanning/kurs, stilling, yrkesrolle.

(Tilknytning til kontoret og hvor lenge).

1.2 Hvor lenge har du arbeidet i barnevernet?

(Si kort om tidligere og nåværende erfaringer).

1.3 Kan du fortelle om dine erfaringer i møte med foreldre og barn?

(Hvilken type møter med foreldre og barn har du erfaring med? Har barn vært til stede under møtene? Hvilke type samtaler?).

1.4 Hvilken kunnskap mener du har vært viktig for deg i ditt møte med foreldre og barn?

(Hvilken kunnskaps- og erfaringsbakgrunn ser du som spesielt viktig i dette møtet?).

2. Barnevernarbeiderens møte med barn og foreldre

2.1 Hva forstår du med begrepet personlighet?

2.2 Hvilke personlige egenskaper vurderer du som viktigst i møte med foreldre og barn?

2.3 På hvilken måte tror du barnevernsarbeiderens egne erfaringer kan få betydning for møte med foreldre og barn i barnevernet?

(Kan du gi noen eksempler på hvordan dine egne erfaringer, både som privat og fagperson, har fått betydning for måten du utøver barnevernsarbeidet på?).

2.4 I hvilken grad tror du barnevernsarbeideren bruker sine personlige erfaringer i møte med foreldre og barn?

2.5 Har du noen gang erfart at den barnevernarbeideren er som person har påvirket møte med foreldre og barn?

(Kan du gi noen eksempler?).

2.6 Kan du gi eksempler på situasjoner der barnevernarbeiderens personlige væremåte har innvirket i møte med foreldre og barn?

(Kan du utdype hva som oppleves positivt/negativt for deg eller dine kollegaer?).

2.7 Hvordan vil du beskrive deg selv som person?

2.8 Er det spesielle sider ved din personlighetstype du opplever som viktige for ditt møte med foreldre og barn i barnevernet?

(Kan du gi noen eksempler på hva du vurderer som dine sterke og svake sider i møte med foreldre og barn i barnevernet? Kan du begrunne dine vurderinger?).

2.9 Vi opplever av og til ”den gode samtalen” i møte med barn og foreldre. Kan du beskrive en dag på jobben der du opplevde nettopp det?

(Hva fungerte og hva var det som gjorde at du opplevde å nå fram? Hva var det som skilte denne samtalen fra andre?).

2.10 Har denne positive erfaringen fått betydning for deg i ettertid?

(På hvilken måte har dette fått betydning? Kan du fortelle om det? Hvis du skulle reflektere over dette nå i ettertid, hva er det du tror har hatt mest betydning?).

2.11 Har du noen gang opplevd å ikke nå frem i samtale med foreldre og barn?

(Kan du beskrive en situasjon der du opplevde å ikke nå frem? Hvilke tanker har du gjort deg om denne erfaringen i ettertid?).

3. Vurderings spørsmål

3.1 Kan du beskrive hva du forstår med den profesjonelle barnevernsarbeideren?

3.2 Barnevernssaker kan fremkalle ganske sterke følelser og reaksjoner hos saksbehandlerne. Har du gjort deg noen refleksjoner og tanker om dette?

(Har du eksempler på situasjoner der egne eller andres følelser/reaksjoner har fått betydning? Kan du beskrive hvordan du forholdt deg i situasjonen?).

3.3 Hvilke tanker har du om det å vise følelsesmessig engasjement i barnevernsarbeidet?

(Vurderer du dette som en styrke eller svakhet i møte med barn og foreldre? Er det noen type reaksjoner som du vurderer som negativt og/eller er det andre former for følelsesmessig engasjement som kan oppleves konstruktivt?).

3.4 Er det noen type saker i barnevernet du mener kan fremkalle et sterkere følelsesmessig engasjement enn andre?

(Kan du gi eksempler?).

3.5 Har du selv vært i situasjoner der ditt følelsesmessige engasjement har vært vanskelig å håndtere?

(Kan du gi eksempler på egne og andres erfaringer på dette og hvilke type følelser som kom fram for eksempel: gråt, sinne, vegring, frustrasjon? Kan du si noe om måten følelsene/reaksjonene ble taklet på i den aktuelle situasjonen og i ettertid?).

3.6 Har du noen tanker om hvordan barnevernsarbeideren kan takle vanskelige følelsesmessige situasjoner i møte med barn og foreldre på en god måte?

(Her tenker jeg på situasjoner som fremkaller sterke følelsesmessige reaksjoner som må takles. Har du tanker om hvordan barnevernsarbeideren kan møte slike situasjoner reaksjoner på en god måte?).

3.7 Vi har alle et sett av egne verdier og holdninger som preger oss privat og profesjonelt. Hvilke tanker har du om det?

3.8 I møte med utsatte barn og familier vil barnevernsarbeideren hele tiden bli utfordret på egne holdninger og verdinormer. Har du gjort deg noen tanker om dette?

(Har du eksempler på saker, møter, situasjoner der dette har skjedd? Kan du utdype situasjoner/saker der du har måttet flytte grensene for egne oppfatninger og/eller måttet endre på egne vurderinger og hvorfor? Hvilke refleksjoner har du gjort om disse erfaringene i ettertid?).

4. Oppsummering

4.1 Hvordan synes du det var å bli intervjuet om dette temaet?

(Var det noe jeg sa, eller spurte, som du reagerte på eller som opplevdes uklart?).

4.2 Er det noe du ønsker å utdype eller som du synes er viktig å føye til rundt de temaene vi har snakket om i løpet av intervjuet?

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Randi Frieda Bagge
Seksjon for familierapi
Avdeling for diakoni, familierapi, helse og ledelse
Diakonhjemmet Høgskole
P.b. 184 Vinderen
0319 OSLO

Vår dato: 04.02.2010

Vår ref:23462 / 2 / LT

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 18.01.2010. Meldingen gjelder prosjektet:

23462	<i>Barnevernarbeiderens personlighet i møte med klienten.</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Diakonhjemmet Høgskole AS, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Randi Frieda Bagge</i>
<i>Student</i>	<i>Liv Gyro Brokke Homme</i>

Etter gjennomgang av opplysninger gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon, finner vi at prosjektet ikke medfører meldeplikt eller konsesjonsplikt etter personopplysningslovens §§ 31 og 33.

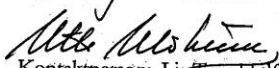
Dersom prosjektopplegget endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for vår vurdering, skal prosjektet meldes på nytt. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html.

Vedlagt følger vår begrunnelse for hvorfor prosjektet ikke er meldepliktig.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Lis Tenold

Kontaktperson: Lis Tenold tlf: 55 58 33 77

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Liv Gyro Brokke Homme, Hommehaugen, 4747 VALLE

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no

TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kymr.svarva@svt.ntnu.no

TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uio.no